Tf 5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára Telefon: 176-827 Telex: 224186 mkke h 1828 Budapest 5. Pf.: 489

Foi

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XIX. ÉVFOLYAM, 11. SZÁM — ÁRA: 4 FORINT — 1988. JÚNIUS 2.

Megerősödött a felsőoktatás

Csáki Csaba KB-tag lett

A személyi változások közvetlenül is érintették az egyetemet, mivel a pártértekezlet az MSZMP Központi Bizottságának tagjává választotta Csáki Csabát. Új tisztségével kapcsolatban interjút kértünk egyetemünk rektorától.

— A KB tagsági megbízatása a Közgazdasági Egyetem rektorának vagy az ön személyének szól?

— Közismert, hogy a KB összetétele lényegesen megváltozott. A jelölőbizottság egyik törekvése volt, hogy növekedjen a Központi Bizottságban a szellemi és tudományos élet képviselőinek száma és aránya. Ez köztudottan bekövetkezett, hiszen a megválasztott új Központi Bizottságban négy rektor, egy további egyetemi vezető és több akadémikus kapott helyet, valamint növekedett a szellemi élet egyéb területeit képviselők száma is. Nyilvánvalóan a központi bizottsági tagság szempontjából számításba vehető tudósok, akadémikusok köre meglehetősen széles. Abban, hogy többek között rám esett a választás, úgy gondolom, nem elsősorban személyes teljesítményem, hanem a jelen pillanatban általam vezetett intézmény, tehát az egyetem tekintélye és országos elismertsége volt a meghatározó.

— A KB-tagság jelent-e valami előnyt a felsőoktatás és ezen belül az egyetem számára?

— Erre a kérdésre az előzőekben már érintettekhez kapcsolódva szeretnék válaszolni. Az a tény, hogy a Központi Bizottságban a korábbiakhoz képest rendkívüli módon megerősödött az egyetemek képviselete, mindenképpen fontos változás, amely megítélésem szerint kedvező hatással lesz az egész felsőoktatás-politika és a felsőoktatás-fejlesztéssel kapcsolatos döntésekre. Remélem, hogy közvetlen részvételünk a KB munkájában elősegíti annak felismerését és a gyakorlatban való érvényesülését, hogy az egész oktatás és ezen belül különösen a felsőoktatás fejlesztése a stabilizáció és kibontakozás egyik legfontosabb előfeltétele.

— Mit tart a pártértekezlet legnagyobb eredményének?

— A legnagyobb eredmény a pártdemokrácia növekedése. A küldöttek kulturáltan és okosan politizáltak. Érzékelhető volt, hogy felnőtt egy új nemzedék, amely nagyon tudatosan törekszik elképzelései megvalósítására és ettől nem lehet eltéríteni. Egyetértés alakult ki abban, hogy új vezetésre és a döntésekre való nagyobb beleszólásra van szükség a párton belül. Minderre a pártértekezlet jó kiindulóbázis volt, de a dolog neheze most jön. Annak a kérdésnek az értelmezése, hogy milyen szocializmust akarunk, a pártkongresszusra vár, mégpedig tudományos megalapozással. Ennek az előkészítését minél gyorsabban el kell kezdeni. Ezekben a tudományos munkálatokban az egyetemnek nagy szerepe lehet, s úgy gondolom, szívesen felajánljuk közreműködésünket.

— Ön eddig is eléggé elfoglalt volt — gondolok itt külföldi és egyetemen kívüli megbízatásaira — ezután még kevesebb ideje lesz az egyetemre?

— Nyilvánvalóan ez a megtisztelő megbízatás újabb elfoglaltságot jelent számomra, remélem azonban, hogy nem hoz alapvető változást munkarendemben. Ahogyan eddig is, tevékenységem középpontjában az egyetemmel kapcsolatos feladatok állnak majd. Meg kell azonban mondanom, hogy a házon kívüli elfoglaltságoknak jó része eddig is közvetlenül, vagy közvetve kapcsolódott egyetemi vezetői tevékenységemhez. Például a közeli napokban az Egyesült Államokba utazom, ahol amellett, hogy előadást tartok a világélelmezési konferencián, programomban szerepel az 1988—1989. tanévre vonatkozó Soros-ösztöndíjak véglegesítése, három, egyetemünkkel szoros kapcsolatban álló amerikai egyetem meglátogatása, több megbeszélés amerikai hallgatók egyetemünkön folyó képzésével kapcsolatban, hogy csak a legfontosabbakat említsem. Az egyetemi vezetői munka szempontjából azonban nem hiszem, hogy lényeges változást hozna a KB tagjává történő megválasztásom.

— Új feladatához sok sikert kívánunk!

H. E.

Köszönő köszöntő

Tanulni jó, hisz annyi csodája van a világnak: betűk, csillagok, a sejtek belseje, eszmék, szimfóniák, színek, csöndek, mind megannyi titok kezdetben. És tanulni rossz is néha: de szívesen hiányoztam volna, amikor az árulkodást, a puskázást, a vetélkedést, az erő hatalmát, a többség, az idősebbek „igazát" tanították!

Hány és hány tanár keze közt fordultam már meg, s mennyire más volt mindegyik. Szerettek, bántottak, biztattak, vigyáztak rám és „leosztályoztak", legjobbjukat adták, lenyűgöztek. Ma már a magam útját járom, de velük kezdtem egykoron.

Azt mondják, a tanár fény a gyerek életében. Pislákolókhoz, reflektorokhoz, örökfényűekhez, üstökösként pusztulókhoz egyaránt szerencsém volt, s mindegyikűktől egy világot kaptam.

Legszebb pillanatainkban az egész világ derűs, renitens iskola volt, s nekem, míg élek, az is marad...

M. G.

Alakulóban a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete

Összel megalakul a felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete, ha a tagság is úgy akarja! A Pedagógusok Szakszervezetén belül működő *felsőoktatási tanács* május 25-i ülésén ugyanis a különböző kezdeményezéseket felkarolva úgy döntött: szükséges ennek megalakítása. Az ülésen megválasztották a *megalakulást előkészítő bizottságot.* Ennek *Szigeti Endre*, egyetemünk szbtitkára is *tagja.* A bizottság a közeljövőben olyan *programnyilatkozatot dolgoz ki*, melyben megfogalmazódik az új szakszervezet alapvető célkitűzése, szervezeti és választási szabályzata. A bizottság a majdan elkészült javaslatait *szét fogja küldeni az egyetemekre, főiskolákra.* A szakszervezeti alapszervezetekben folytatandó tagsági vita során felmerülő észrevételeket, módosító, netán elutasító javaslatokat a felsőoktatási tanács újratárgyalja.

Ha a három fő területre vonatkozó végleges javaslatokat a Pedagógusok Szakszervezete rendkívüli központi vezetőségi ülése szeptemberben elfogadja; akkor *a tagság — felsőoktatási intézményenként meghatározott létszámmal — közvetlenül delegálhat küldötteket az új szakszervezet őszi alakuló ülésére.* Ez ki fogja mondani *a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete — ez a név esetleg közben módosulhat is — megalakulását. A közvetlenül delegált küldöttek egyben az új szakszervezet központi vezetőségét is jelentenék.*

A dolgok jelenlegi állása szerint a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete a SZOT-on, a Pedagógusok Szakszervezetén belül alakul meg. Idővel a pedagógus szakszervezet szövetséggé alakul át, ahol külön szerepelne közoktatási és felsőoktatási szakszervezet. Ha a tagság úgy gondolja; elképzelhető a Pedagógusok Szakszervezetén kívüli megalakulás is, de ez a megoldás is *a SZOT keretei közötti mozgást jelenti.*

— ri —

Szeptembertől testnevelés felsőéveseknek is

Az 1988/89-es tanévtől a testnevelési tanszék testedzési lehetőséget biztosít a felsőéves egyetemistáknak is. A harmadéveseknek órarendben próbálják biztosítani a fakultatív óra helyét, a többiek szabadidejük terhére járhatnak. A tanszék kéri a hallgatókat, hogy szeptemberben az első tanítási héten a tanszék hirdetőtábláján jelentkezzenek a fakultatív testnevelési órákra, és azt is jelöljék meg, hogy kosárlabdát, zenés gimnasztikát, úszást, focit vagy mit szeretnének.

Otthonteremtők támogatása

Új egyesület alakul a pályakezdő fiatalok, főleg volt állami gondozottak első otthonhoz jutásának elősegítésére. Az egyesület további célja fiatalok és időskorúak összehozása olyan közösségekbe, ahol egymást kölcsönösen segíthetik, ahol az idősebbek gazdag élettapasztalataikat adhatják át, a fiatalok fizikai erejükkel segíthetnek. Az egyesület támogatná az idősek panzió- és nyugdíjasház-építkezéseit éppúgy, mint a fiatalok első otthonhoz juttatását jogi, műszaki, pénzügyi tanácsokkal, szervezéssel, ellenőrzéssel, anyagbeszerzéssel, kedvezményes állami telkek felkutatásával stb. Az egyesület vállalkozna az intézetekből kikerülő 18 éves fiatalok segítésére, érdekképviseletére, az alkohol-, és kábítószer-fogyasztás elleni küzdelemben való részvételre, valamint együttműködne a hasonló célokat követő egyesületekkel, klubokkal.

Akit érdekelnek az új szervezet megalakulásának, működésének részletei, esetleg csatlakozni kíván e kezdeményezéshez, a KISZ-bizottságon érdeklődjön!

Vélemények a pártértekezletről

Engem elsősorban a személyi változások izgattak. Ezzel összefüggésben lehet jelentősége a programnak. A személyi változások számomra nagyon kellemes meglepetést jelentettek, különösen a PB összetétele, ami a külföldi lapok szerint is, szinte forradalmi változást jelent és a reformvonalnak az abszolút megerősödését. Bízom benne, hogy ennek a lendületnek lesz folytatása. A személyes garanciát adottnak látom és Grósznak a kormányban mutatott dinamizmusa valószínűleg a pártvonalat is dinamizálni fogja. Nagyon fontos, hogy az ígéretekben bennelévő változások hogyan fognak lebonyolódni. Erre vannak garanciák, bár biztosat azért most sem lehet tudni.

(oktató)

A pártértekezleten Kádár János megnyitójában volt egy olyan kitétel, ahol megemlítette, hogy hányan léptek ki a pártból. Hiányoltam azt, hogy nem beszélt arról, miért léptek ki 40 ezren. Erre nem kíváncsi senki? Pedig nagyon komoly dolgok vannak ennek hátterében. Ha valakit is megkérdeznének, biztos elmondaná a véleményét. Részemről 42 évet hagytam ott, amikor kiléptem. 1946 óta voltam párttag, részt vettem az országépítésben, az összes megmozdulásban a felszabadulás után. Azóta is egyfolytában dolgoztam. És mi történt? Elfelejtkeztek arról a rétegről, amely mindenét áldozta, az idejét, az egészségét. S mit kapott ezért? Akkora nyugdíjat, hogy a négyezer forintot sem éri el, tíz évvel nyugdíj után dolgozni kell azért, hogy elég legyen a pénz a megélhetésre. Ezt az egyet hiányoltam a pártértekezlet munkájából. Azt, hogy erről a rétegről megfeledkeztek. Most már nincs rájuk szükség, most már félre vannak dobva. Nem kíváncsiak a negyvenezer kilépőre, pedig, ha megkérdeznék, sokkal többet tudhatnának meg a mai helyzetről.

(GI-dolgozó)

Legalább háromfelé kell választani a pártértekezlettel kapcsolatos értékelést. Az egyik a pártértekezleten kialakult vitának az értékelése. Ebben a tekintetben minden várakozást felülmúlt a vita, mert úgy tűnt, hogy valóban rendkívül kritikus, illetve önkritikus, és a korábbi állásfoglalás-tervezet tartalmát messze meghaladó vita volt. A második az, hogy sajnos a vita ellenére a végül is elfogadott állásfoglalás messze nem tükrözi a vita színvonalát, alig emelkedik az eredeti állásfoglalás-tervezet rendkívül alacsony színvonala fölé. Egyrészt igen visszafogott a helyzetértékelésben — a vitához viszonyítva mindenképpen —, másrészt egy átfogó reformkoncepció tekintetében is rendkívül sok kívánnivalót hagy maga után. Itt még azt is megemlíteném, hogy egészen furcsa, a vita kritikus szelleméhez nem illő volt az állásfoglalás elfogadásának a rendje. Az egész szerkesztőbizottsági tevékenység a vitán elhangzottakat csak meglehetősen esetlegesen és csak részben vezette át az állásfoglalás-tervezetbe, másrészt pedig a szerkesztőbizottsági beszámolót illetően a további módosítások kezelése régi eljárási módokat, antidemokratikus megoldásokat tükröz. Elsősorban azzal, hogy az egyes módosító indítványokat egyben szavazták meg. Magának a szerkesztőbizottságnak a reagálásai, például Hoch Róbertnak a módosító indítványaira, szintén bizonyos régi reflexeket tükröztek.

A harmadik aspektusa a pártértekezletnek a személyi kérdésekben való döntések. Ez megint csak hasonlóan a vitához minden várakozást felülmúlt. Pedig e tekintetben nem lehetett igazán forradalmi változásokra számítani, mert köztudott volt, hogy az értekezlet összetétele előre összeállított módon olyan volt, amitől nem nagyon lehetett egy ilyen jelentős változást elvárni. Ennek ellenére a változás személyi tekintetben olyan nagy, amilyenre az elmúlt évtizedekben Magyarországon nem volt példa. Hozzáteszem még, hogy ezeknek a változásoknak egy része nem előkészített, szándékolt változás volt, hanem tulajdonképpen az értekezlet által kikényszerített változás, ami-

(Folytatás az 5. oldalon.)

Fesztelenül, idősebb urak között

Nagyon úgy tűnt egyetemünk küldötteinek beszámolójából, hogy nem illetődtek meg a pártértekezlet résztvevői az esemény súlyának éreztén. *Csáki Csaba* rektor, *Jenei Csilla* végzős hallgató és *Szarvas László* pb-titkár május 25-én, szabad pártnapon beszéltek tapasztalataikról. Csáki Csaba a szocialista pluralizmus és piacgazdaság melletti kötelezettségvállalást tartotta az értekezlet legfőbb üzenetének. Bár nyilvánvaló, hogy e fogalmak értelmezésében nagy eltérések vannak párton belül, az bizonyos, hogy ezen a tanácskozáson minden küldött komolyan vette mandátumát, érdemi vitát folytatott. Szarvas László csatlakozott az esemény történelmi jelentőségének megállapításához, és a sikerek elemzése mellett kitért azokra az egyetemünkön (is) megfogalmazott javaslatokra, amelyek most nem kerültek be az állásfoglalásba. A direkt politikai szerveződések megengedése és a platformszabadság deklarálása a legfontosabbak ezek közül. Megemlítette, hogy az értekezlet hangulatának, a személyi változásoknak különös nemzetközi jelentőséget ad, hogy egy hónappal az SZKP értekezlete előtt történtek, támogatást adtak az ottani reformereknek. Jenei Csilla a finom részletekről szólt. Például a puritán körülményekről (a küldöttek fejenként egy-egy zsemlét kaptak uzsonnára); arról, hogy mondandójuk közben udvarias tapssal szakították félbe a résztvevők türelmével visszaélő felszólalókat; és arról, hogy bár előzőleg tartott attól, hogyan fogja érezni magát az „élemedett korú urak" küldöttkoszorújában, az értekezleten kellemesen csalódva találkozott fiatalokkal, rengeteg volt közgázossal stb.

A kérdésekre válaszolva Jenei Csilla elmondta, hogy a FIDESZ szót szándékosan hagyta ki felszólalásából, mert az értekezlet előtt az egyetemen kívülről finoman figyelmeztették, hogy „ne nagyon feszegesse" ezt a kérdést. Két órával hozzászólása előtt elkérték a szövegét, valószínűleg a sajtó számára. Véleménye szerint ugyanakkor a tömegkommunikáció összefoglalói a leglényegesebb gondolatokat szelektálták ki. Szarvas László a szavazás lefolyását ismertette. 985 küldött 50 százalékának, plusz egy főnek a szavazata kellett a KB-ba kerüléshez. A 113 jelölt közül 108-an érték ezt el. Öt volt politikai bizottsági tag nem (a kapott szavazatok csökkenő sorrendjében): *Havasi Ferenc, Óvári Miklós, Németh Károly, Lázár György és Gáspár Sándor.* Ez volt a küldöttek beavatkozása a legfőbb hatalmi testület összetételébe — mondta a pb-titkár —, mégpedig úgy, hogy fejenként átlag 12-15 nevet húztak ki a jelölőlistáról. (Érdekes, hogy az a 3 volt PB-tag maradt benn a KB-ban, akikről köztudomású volt, hogy nem vállalják a további PB-tagságot.) Éppen *Hoch Róbert* azon javaslatáról beszélt Jenei Csilla, miszerint szavaztassák meg a pártértekezletet: akarja-e a platformszabadság kimondását vagy sem, amikor váratlanul megakadt, Szarvas Lászlóhoz fordult, és megkérdezte: „Mondhatom?" A főbólintásra elmondta, hogy e szavazás kifejezetten Kádár János nyomatékos javaslatára maradt el.

A kérdések tartalmi vitája, ha tetszik, a politikai harc — úgy tűnik — most kezdődik igazán.

K. S.

A személyi felelősségről

AZ ÁLLAMPOLGÁR NEM ALATTVALÓ

Meglepetéssel olvastam *Végvári Elza* cikkét a Közgazdász legutóbbi számában, amely *„Az egyszemélyi felelősségről”* címet viseli.

A cikk is tükrözi az öntevékeny csoportok létezése körüli gondolati zavarokat. Ma még társadalmunkban nem természetes, hogy állampolgárai önállóan szerveződnek törvényes célokra és tevékenységükért maguk felelnek. Továbbra is él a régi görcs, mely szerint valakinek felügyelnie (irányítania?) kell a munkájukat, valakinek meg kell szabnia felülről működésüket.

Ezért volt nagy jelentősége annak, hogy a Művelődési Minisztérium által kiadott felsőoktatási intézmények szervezeti és működési szabályzatáról szóló 20/1986-os számú rendeletbe belekerült a következő rész: *„Hallgatói öntevékeny csoport (...) alakulhat tanulmányi, tudományos, közművelődési, sport és más törvényes célból.”* Terjedelmi okokból nem akarom idézni az egész 22. §-t, szelleméből egyértelműen az önállóság árad. Az öntevékeny csoportnak *„fölfelé” a következő kötelezettségei vannak:* 1. megalakulásukat be kell jelenteniük az egyetem vezetőjének; 2. be kell tartaniuk a jogszabályokat (ha nem, a rektor fölfüggesztheti működésüket). Azt hiszem, ez így természetes, ha az egyetem nevét, termeit, esetleg pénzét használják a csoportok, az egyetem vezetője tudjon róla; a jogszabályok pedig mindenkire, mint állampolgárra vonatkoznak.

Ha ilyen haladó ennek a szabályozása, akkor miért volt szükség az országos IP-n a következő állásfoglalásra: *„A szabadon alakítható öntevékeny csoportok felett a rektor (főigazgató) csak törvényességi felügyeletet gyakoroljon! Az öntevékenységükért maguk feleljenek!”*?

Erre — úgy is, mint annak a szekciónak a levezető elnöke, ahol ez elhangzott, úgy is mint az IP-határozat szerkesztő bizottságának tagja — módom van válaszolni. Az öntevékeny csoportok jelenlegi működése — pontosan

a görcsök, illetve jogszabályok miatt

— intézményeként különböző. Nagyobb problémák két területen mutatkoznak — ezek körül alakult ki a legnagyobb vita a parlamenten. *Egyik a gazdálkodás.* A mai pénzügyi szabályozás keretei közé nehezen illeszthetők be az öntevékeny csoportok. Keveseknek és csak kivételként adatik meg, hogy önálló számlán gazdálkodjanak, a többségre általában a KISZ gazdálkodása vonatkozik, amely szerint a KISZ-nek minden kiadásukat ellenőriznie kellene — tartalmilag. Van olyan eset, amikor a KISZ pénzügyi apparátusa sem elég a gazdasági és tartalmi ellenőrzésre (pl. KDC), akkor bizony az öntevékeny csoport rohangál pénzügyi felügyelőért (azt hiszem, itt van az igazi ellentmondás: öntevékenység — felügyelő). Az IP javasolta a minisztériumnak, hogy vizsgálja meg valamiféle *„korlátozott jogi személyiség” lehetőségét* azért, hogy az öntevékeny csoportok valóban önállóan gazdálkodhassanak, ugyanakkor ne kelljen kisszövetkezetté vagy hasonlóvá válniuk.

A másik probléma pedig *a politikai tevékenység.* Van olyan felsőoktatási intézmény, amelyben kifejezetten tiltják öntevékeny csoportok alakulását politikai tevékenységre. Ugyanakkor azt, hogy ezen mit értenek, minden alkalommal külön definiálják (az erdélyi menekülteknek való gyűjtéstől az előadás szervezésén keresztül, a politikai demonstrációig sok mindenre vonatkoztatják). Szerintem erre a jogszabály egyértelműen irányadó: *amennyiben az adott politikai tevékenység törvényes, akkor az öntevékeny csoport joga, hogy „politizáljon”.* Mégis, a mai rendszerünkben általában nem a jogszabályok határozzák meg, hogy az adott tevékenységet szabad-e folytatni, vagy sem, hanem az intézmény vezetése (ez inkább a főiskolákra igaz), vagy a felsőbb politikai vezetés. Ez tehát egy kézi irányítás, amely jelentősen csorbítja (csorbíthatja) az öntevékeny csoport autonómiáját. Azt szeretnénk elérni, hogy a törvényes kereteken belül úgy politizálhasson (a sportoláshoz, a közművelődéshez hasonlóan) egy csoport, ahogy akar.

Tehát az, hogy maguk felelnek, egyrészt védelem a csoportnak, de védelem adott esetben a csoport és a „felsőbb vezetés” között lévő rektoroknak, akiknek eszerint akkor, és csak akkor joga (és kötelessége) beavatkozni,

ha jogsértés történik.

Az, hogy az öntevékeny csoportok maguk felelnek, jelenti tehát azt is, hogy nem más.

Ez után a bevezető után nézzük *a személyi felelősség kérdését.* Először is, kétféle felelősség vetődik fel. Egyrészt a büntetőjogi, másrészt *társadalmi, politikai felelősség.*

Ez utóbbi számonkérésére, minősítésére, szankcionálására mindeddig *nem alakult ki jól működő mechanizmus.* Részben azért, mert a jogmechanizmusok is változékonyak és többségében nem társadalmi közmegegyezésen alapulnak, így nagyon könnyen *összekeveredik a politikai és a jogi felelősség.* Másrészt mert nem alakult ki a politikai vélemények nyilvános ütköztetése, ahol a csoport részéről a nyilvános vállalásban, védelmezésben kellene megnyilvánulnia. A csoport tagjai felelősek a csoporttal szemben is, és azt, hogy itt kinek mekkora felelőssége van, azt maga a csoport dönti el („van olyan felnőtt”) és erre megvannak az eszközei. (Például, ha valaki kicsit is ismer valamilyen öntevékeny csoportot, az tudja, milyen komoly felelősségre vonás valakinek az alulról történő leváltása stb.)

Az említett *cikk,* úgy érzem, inkább *a büntetőjogi felelősségre vonásra vonatkozik.* Ha pl. néhányan sikkasztanak a szakkollégium nevének felhasználásával, vagy

rablóbandába szerveződnek

szerintem a bíróság egyértelműen el tudja dönteni, hogy ki az első-, másod- stb. rendű vádlott, illetve a csoportvezetőnek milyen szerepe volt a „banda” kialakulásában. (Széchenyis vagyok, úgyhogy ezt az előző mondatot nehezemre esett leírni, de a cikkből úgy érzem, a szerző elsősorban ilyesmire gondol.)

Végeredményben tehát *a törvény előtt mindenki maga felel* (természetesen nem mindenki egyenlően, hanem mindenki a tevékenységének megfelelően).

Politikai kérdésekben is ugyanennek a logikának kell működnie. Ha a szakkollégium társadalom- és törvényellenes cselekedetre határozza el magát, megállapítható a vezetők, a szervezők, a résztvevők, a sodródók, az ellenzők stb. felelőssége, külön-külön.

Ebben az értelemben tehát mindenki személyi felelős, de *mit jelent az, hogy egyszemélyi felelős?* Azt, hogy mások cselekedetéért is ő felel? Ezt érdemes végiggondolni. Elképzelhető olyan belső irányítási rendszer, amelyben a vezető minden „alatta” történő eseményért, minden „hozzá tartozó” ember cselekedetéért felel, szerintem ez az egyszemélyi felelős.

A Széchenyi Szakkollégium azonban másként képzeli — és ehhez, mint öntevékeny csoportnak joga is van — *irányítási rendszerét.* Nem szeretném az olvasókat ezzel untatni (szervezeti szabályzatunkat minden érdeklődőnek szívesen megmutatjuk), mégis úgy érzem, érdemes a lényeget néhány szóban leírni. *Nálunk minden választott tisztségviselő a maga területéért a szakkollégiumi gyűlésnek, a közösségnek felelős.* Feladata elsősorban az operatív ügyek intézése. Külső képviselőinket (pl. kollégiumi tanács) sem a vezetés jelöli ki, hanem a kollégium választja. Munkánkat segítendő, fiatal — már végzett — szakembereket választunk (szeniorok, nevelőtanár, igazgató).

Az igazgatónak tehát két feladata van: tekintélyénél fogva befolyásolja a kollégium tevékenységét, valamint (mivel a rektor nevezi ki a kollégiummal egyetértésben) ő a rektor képviselője (így figyelemmel kíséri a törvényesség betartását, pl. a gazdálkodásra vonatkozó jogszabályokét stb.).

A fentiek alapján *visszautasítom a cikkírónak azt a mondatát, miszerint: „Manapság mindig minden HT-s és IP-résztvevő, sőt minden diák éppen az egyszemélyi felelősséget követeli — számtalan esetben.”* Úgy is, mint HT-s, úgy is, mint IP-résztvevő a személyi felelősségre vonást követelem mulasztás esetén, de nem hiszem, hogy jó az, ha egy vezető kivétel nélkül mindenért felel, ami „alatta” történik.

Még egy apróság, ami mutatja a fogalmak keveredését, és szükségessé teszi — az általam írtaknál jobb, részletesebb — tisztázását. *B. Kiss Tamás* azt nyilatkozta, ő nem egyszemélyi vezető; Végvári Elza pedig cikkében valami egészen mást, az egyszemélyi felelősséget kéri tőle számon.

Összegezve: sajnálom, hogy az öntevékeny csoportok működésével kapcsolatban az első reflex a törvényellenesség, illetve a „ki felel mindenért?” kérdés. Amíg így gondolkodunk és így cselekszünk, addig mindig korlátokba fogunk ütközni felülről, de sajnos nem közösen kialakított jogi korlátokba, hanem a hatalom (és magunk) által állított és kevéssé definiált politikai (vagy álpolitikai) korlátokba.

Lenger Csaba

SZÁRSZÓ '88

45 évvel ezelőtt, 1943 nyarán egy református ifjúsági szervezet, a Soli Deo Gloria hívására gyűlt össze Szárszón a haladó magyar értelmiség — mégha a háború hatására hiányosan is —, hogy a nemzet jövőjéről együtt gondolkozzék. (Egy kis névsor a teljesség igénye nélkül: Németh László, Erdei Ferenc, Kodolányi János, László Gyula, Püski Sándor, Nagy István.) E tanácskozás tette szellemi életünkben fogalommá Szárszót.

Múlt év őszén határozták el a felsőoktatásban működő szakkollégiumok és a Honismereti és Társadalompolitikai Klubok Tanácsa, hogy augusztus 26—31. között egy újabb szárszói tanácskozással emlékeznek meg a 43-as találkozóról. A magyar társadalom újra sorsforduló előtt áll. Az, hogy egy pár éven belül mi történik hazánkban, évtizedekre meghatározhatja Magyarország sorsát. A mostani találkozót szintén ifjúsági szervezetek — a szakkollégiumok és a klubtanács szervezi. Célunk az, hogy a progresszív magyar értelmiség velünk együtt vegyen részt találkozónkon, s újra tudjunk együtt gondolkodni nagyjaink jövőjéről. A következő témák kerülnek megvitatásra: a tulajdonviszonyok és a szociálpolitika — a szocializmus útjai — a helyi társadalom — a demokrácia intézményrendszere — környezetvédelem — régiónk demokratikus hagyományai — nemzet, nemzettudat. Egy-egy téma bevezetőjét mi tartjuk, felvázolva a kialakult helyzet okait és az előrelépés lehetőségeit. Ezután a jelenlevők szabadon szólhatnak hozzá. Úgy tervezzük, hogy a találkozónkat a 43-as résztvevők visszaemlékezésével kezdjük. Tanácskozásunk nyitott, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Jelentkezés:

— Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem (Bp., Dimitrov tér 8. 1093) Hallgatói Tagozat (156. szoba) Zsegraics Zsuzsanna;
— Légrádi Tibor (Szentendre, Házi Árpád u. 14.);
— Orosz Ferenc (Bp., Csalogány u. 13. 1027);
— Bogárdi Zoltán (Bp., Boróka u. 4/A. 1025);
— a szakkollégiumokban és a klubvezetőknél.

Részvételi díj: 900 Ft; diákoknak: 600 Ft; előleg: 200 Ft.

A programfüzetet postán küldjük el, s a pontos helyszínről is ezúton tájékoztatunk.

Szakkollégiumok Klubtanács

Elsős kurzus

Lassan egy éve már, hogy mi elsősök közelebbi kapcsolatba kerültünk a Rajk és a Széchenyi Szakkollégium munkájával. Tavaly októberben. *Ódor László* előadása után 10-15 fős csoportok formájában beindultak az elsős kurzusok.

Eredetileg csak *egy félévre szólt* a program, *de aztán* más csoportokhoz hasonlóan a miénk is *úgy döntött, hogy folytatjuk a második félévben is.* A két szakkollégium egy-egy tagjának irányításával *hetenként, vagy kéthetenként összegyűlünk és beszélgetünk, vitatkozunk.* Az elején még elég bátortalanok voltunk, ali-alig szóltunk hozzá, de később ez megváltozott. (Persze néha most is előfordul, hogy csak hallgatjuk a „bölcsebbek” informatív előadásait, tapasztalatait). Sokan közülünk *itt hallottunk először Bibó Istvánról* és ismertük meg néhány művét. Felmerült a nemzettudat, magyarság problémája is, kapcsolódva *Szabó Miklós történész cikkéhez,* és sokat beszélgettünk arról is, hogy *van-e „zsidókérdés” ma Magyarországon. Sólyom László* előadása nyomán a *szabadságjogok, egyesületek kérdésköre is felvetődött.* Nem maradt ki természetesen a közgazdaságtan sem, olvasmányaink között szerepelt például *a „Fordulat és Reform”,* valamint *Kornai János, Bródy András, Kindler József, Zsolnai László írásai* is. A néhány időközben felbukkanó homályos pontra fény derült, amit nem értettünk, vezetőink készségesen elmagyarázták. A tematika nem kötött, a folyamatosan felmerülő aktuális kérdések is beleférnek. *Mindezek révén az év elején még oly idegennek és zártnak tűnő szakkollégiumok barátságosabbak lettek,* közelebb kerültek hozzánk. Nagy segítség volt, hogy kurzusvezetőink tanácsot adtak abban is, hogy a ránk zúduló programözönből, előadásokból melyeket válasszuk ki, és felkeltették érdeklődésünket néhány érdekes könyv, cikk iránt. Így hát *tudásunk sok mindenről kibővült* és megismertük egymás véleményét is.

Őszintén reméljük, hogy az utánunk jövő elsősök számára is indul majd ilyen kurzus, és talán mi is segítünk majd már mint szakkollégisták...

É. A.→P. A.

A kereskedelmi kar tanácsülése

„A reform erőteljesen fog szelektálni”

E félévben utolsó ülését tartotta május 17-én a kereskedelmi kar tanácsa. *Huszár Ernő* dékán először személyi kérdésekre tért ki. *Magyar Miklós,* a Nyelvi Intézet igazgatója, októbertől előreláthatólag 3 évig *vendégprofesszorként tanít majd a párizsi Sorbonneon.* Helyettesítéséről tehát gondoskodni kell, így *május 15-től Bakonyi István* (az orosz tanszék docense) *az intézetben igazgatóhelyettes;* majd Magyar Miklós távozta után egy évig *megbízott igazgató lesz.* A kari tanács egyetértett a javaslattal.

Diplomataképzés

A következő napirendi pont *a nemzetközi kapcsolatok tanszék tevékenységének, a képzéskorszerűsítéssel összefüggő feladatainak megvitatása volt. Kreskay Ferenc* szóban egészítette ki az írásos beszámolót, majd *Mádi Csaba* (a külker. tanszék docense) a nemzetközi kapcsolatok tanszék munkáját a dékán megbízásából értékelő bizottság vezetőjeként kapott szót. Hangsúlyozta, az 1963-ban megalakult *tanszék eddigi tevékenységével bizonyította életképességét.* A szakkal szemben elsősorban *három fő elvárás merül fel: „a diplomataképzés” mellett a közgazdasági háttér is igen fontos,* akárcsak a hallgatók jó nyelvi felkészültsége. A tanszéknek emellett *önállóan gondolkodó embereket kell „nevelnie”,* hiszen a külügyi pálya ilyen szakembereket követel. Leszögezhető, e követelményeknek a tanszék oktatóként különböző szinten tud megfelelni. Gondot jelent, hogy *igen sokan hagyják el a végzettek közül a külügyi pályát.* Nem ártana, ha a tanszék *az okokat illetően felmérést végezne.* Ami még problematikus: *a külföldi hallgatók túlzott arányszáma, a tananyag Európa-centrikussága.* A tanszék néhány tudományos fokozat megszerzésével is adós.

Idegen nyelvű előadások

Kreskay Ferenc a bizottság észrevételeire és más hozzászólásokra reagálva többek között kifejtette: üdvözlendő tény az új rendszerben, hogy az egyetemi diploma feltétele minimum egy középfokú nyelvvizsga letétele; de *az új nyelvoktatási keret szűkös a nemzetközi szak számára.* A hallgatók nyelvtanulási lehetőségeit, így a tanszék más módon — az alternatív tárgyak terhére, vagy *idegen nyelvű szakmai előadások szervezésével — növeli.* A külföldi hallgatók aránya változó, létszámuk nem a tanszéktől függ; és a tanszék szelektálni sem tud, hiszen kötelező jelleggel kell átvennie az összes külföldi jelentkezőt.

Szembe kell nézni

A kari tanács elfogadta a tanszéki beszámolót és a bizottság észrevételeit; azzal, hogy *a tanszéken erősíteni szükséges a tananyagírói, a fokozatszerzési tevékenységet.*

Ezt követően Huszár Ernő szóban egészítette ki a kereskedelmi kar éves tevékenységét és tudományos munkáját értékelő írásos anyagot. Többek között elmondta: *a kar 210 oktatójára 1500 hallgató „jut”* (közülük *900 nappali* tagozatos). A kar tudományos munkája igen sokszínű és oktatóként, tanszékenként igen változó. Ebben a kérdésben *a reform erőteljesen fog szelektálni, így mindenki rövidesen szembe kell, hogy nézzen önmagával!* A kar jövőbeni feladatai közé tartozik a reformmal járó szervezeti változásokhoz való igazodás, *egy kereskedelmi intézet létrehozása irányában történő előrelépés* is.

Vissza a korábbihoz

Halmai Gábor dékánhelyettes a kari doktori és tudományos tanács elnökeként kért szót. Elmondotta többek között: *a kari tudományos munkát ösztönző pénzkeret* összege az elmúlt évben mindössze *98 ezer forint volt!* Ez gyakorlatilag *lehetetlenné teszi* a tanszéki tudományos kutatások kari *ösztönzését, irányítását.* A doktori védésekkel kapcsolatban megjegyezte; a jelenlegi eljárás komolytalanná teszi a cím rangját, néhány ponton vissza kell térni a korábbi szabályokhoz. Így például az egyszerre három tárgyból teljesítendő doktori szigorlatokat legalább két részre kellene ismét bontani, a disszertációk kétfokozatú értékelési rendszere is az alapos bírálat ellen ható tényező.

R. I.

Szeptembertől Dunaparty Klub

Minden jel arra mutat, hogy 1988 szeptemberétől szombatonként is nagy bulik lesznek az egyetemen: a KDC mellett egy új klub alakul. Sok a mendemonda is ezzel kapcsolatban, ezért Végvári Attilától, az új klub leendő vezetőjétől kértünk fölvilágosítást.

— *Kinek az ötlete a szombati klub?*

— Legelőször is azt szeretném leszögezni, hogy semmiféle ellenséges szándékról nincs szó, az új klub nem a KDC ellen irányul. Én egyszer részt vettem már egy kisebb klub szervezésében, és amikor katonaként itt jártam egy KEN-en, betévedtem az építési területre, és megláttam az aulát, rögtön tervezgetni kezdtem. Ma is az a véleményem, hogy Budapesten 2-3 hely vetekedhet ezekkel az adottságokkal, mint ami itt az aulában van. A tervem 70 százaléka már akkor kész volt. Természetesen elsőként jelentkeztem az induló KDC-be, s a korábbi tapasztalataimnak köszönhetően elsős létemre főrendező lettem. Egyetértésben voltunk, mindvégig tiszteletben tartottam Kelemen Zoli elképzeléseit, de természetesen azt vártam, hogy egyszer majd én kerülök a klub élére. Aztán Zoli megmondta, hogy nem bízná rám a klubot, mert nem ért egyet a nézeteimmel, meg az is kiderült, hogy nem akar, és nem is tud megválni a klub vezetésétől. Az utóbbi időben fölgyorsult a forgalom a KDC-ben, sokan távoztak, az én cimboráim is, s ez engem emberileg is válságba vitt.

Szilveszter után mondtam meg Zolinak, hogy úgy érzem, nem tudtam megvalósítani a KDC-ben, amit akartam, elismerést se kaptam soha senkitől, s, hogy negatívra billent a mérleg. Lemondtam a főrendezőségről, és a diszkós mellett technikusként dolgoztam a klubban, ebben a félévben, majd bejelentettem, hogy teljes mértékben távozni szeretnék a klubból.

Menetközben rengeteg gyakorlati dolgot kitanultam, műszaki újdonságokat, és pénzügyi dolgokat egyaránt, s a sok apró mozzanatból összeállt az egész: úgy gondoltam, most egybevág minden, képes leszek szervezni egy klubot. Jól végiggondoltam, hogy lehetne itt békét csinálni, s akkor kértem egy időpontot a Közművelődési Titkárság vezetőjétől, s előadtam a szombati klub tervét.

— *Miből áll a terved?*

— Nagy méretű, szerénytelennek tűnő, s azon a meggyőződésen alapul, hogy ez a hely még a KDC látogatottságánál nagyobb rendezvényeket is elbírna, akár két-háromezer vendéget is alkalmanként. Akkor is a szombatot választanám, ha pénteken nem lenne KDC, mert azt gondolom, hogy annak a kulturált szórakozásnak, amit én akarok biztosítani, állnia kell a KEK, a SOTE és mások konkurenciáját és állni is fogja.

A régi Közgáz Klub hagyományát szeretném elővenni a koncert-műsorpolitikában, azaz többségében olyan fiatal, amatőr együttesek felléptetését tervezem, amelyeknek még nevük sincs, s amik a jól ismert klubokban nem tudnak színpadra kerülni, s itt fognak először ilyen közönség előtt fellépni. Lesznek filmek is, nem videók, hanem mozifilmek, egy este több is, korán a könnyedebbek, késő éjjel pedig a művészfilmek, amatőrfilmek következnek majd. Lesznek meghívott vendégek is, igen, itt is vállalom a konkurenciát, aki ügyesebb, ahhoz mennek majd a nevesebb emberek. Lesznek kiselőadások, kisszínpadi produkciók is. Lesz diszkó is, mert tudomásul kell venni, hogy ilyen rendezvényt nem lehet diszkó nélkül elképzelni sem. A diszkós ugyanaz lesz, mint a KDC-ben, ez egy fix pont, de meghívott diszkós vendégek is előfordulnak majd.

— *Ez így körülbelül ugyanaz, mint amit a KDC nyújt.*

— Vannak azért apró eltérések, s van egy nagy is: mi fölvállaljuk a diákság szórakoztatását, ami azt jelenti, hogy a büfé, a casinó, a fagylalt színvonala megváltozik. Kihasználtam a lehetőséget, elmentem Münchenbe és Nyugat-Berlinbe megnézni, milyenek ott a diákklubok, és azt találtam, hogy a döntő a színvonal, a kiszolgálás kulturáltsága. Egy ilyen hely nem engedheti meg magának, hogy a bejáratnál, vagy a ruhatárnál sorba kelljen állni, a büféről nem is beszélve. Más lesz még sok egyéb is, de ezekről a szerződések aláírásáig nem beszélek.

— *Úgy hallottam, a klub nyiltan üzleti jellegű lesz.*

— A klubnak hosszú távon nem kell nyereségesnek lennie, nem gyűjtögetjük a pénzt, csupán 100-200 ezer forintot tartalékolunk az ingadozások fedezésére. Ezen felül nem törekszünk nyereségre, a pénznek legfőbb célja a nem nyereségesen működő közművelődési csoportok támogatása. Így szeretnénk enyhíteni azt a hatást, hogy elvesszük a teret a kulturált szórakozásra a kultúra elől.

A tervek szerint ezer vendégnél lesz a program nyereség, és a veszteség határán. A klubban egyébként teljesen

újszerű pénzügyi szabályozás lesz, ami szerint néhány fix költséget leszámítva, mindenki az üzleti siker arányában kapja majd meg a pénzét. Körülbelül 30 rendezővel, 15 büféssel, 4-5 technikussal dolgozunk majd, és a szokásos 5-6 egyetemi felügyelővel.

— *Úgy tűnik, a Közművelődési Titkárságtól a rektorig mindenki tárt karokkal fogadta a terveidet.*

— Igen, az eddigi szervezés során meglepően pozitív fogadtatásra találtam, az egyetem minden pontján zöld utat kaptam. Most kezdődnek azok a gondok, amik a beskatulyázásból adódnak. Ez a klub és a KDC két külön dolog, jó lenne, ha így is kezelnének bennünket, és nem mosnának össze bennünket. Mi például más helyiségeket, másféle célokra használunk mint ők, miért kéne hát ugyanazt a bérleti díjat fizetnünk? Fontos különbségek vannak közöttünk, ne uniformizáljanak bennünket!

— *Mikor nyit az új klub, és milyen programmal?*

— A program hadd legyen még titok, de a nyitás dátuma eldőlt: szeptember 3.

M. G.

Fekete csütörtök

„Örömmel adom át indexeiket abból az alkalomból, hogy tanulmányaiknak egy fontos állomásaként lezárták a politikai gazdaságtan tárgyat és túlvannak a szigorlaton." Normális esetben így valahogy hirdetne eredményt egy pg-szigorlat után Hámori Balázs, de legutóbb sajnos hozzá kellett tennie: örömre ez alkalommal semmi ok, hiszen a szigorlatot hatuknak meg kell ismételni, rajtuk kívül hárman elégségesre, hárman pedig közepesre vizsgáztak, gratulálni tehát senkinek sincs mihez.

A másodéves áruforgalmisok lesújtott csapatának távozta után Hámori Balázs és Daubner Katalin felváltva próbálja felidézni, mi történt:

— Őszintén szólva meg vagyok lepve, mert a tapasztalatom az, hogy a vizsgaidőszak elején a legjobbak jönnek, akik biztosnak érzik a tudásukat, s ennek megfelelően a vizsgaidőszak első harmadában a jobb jegyek szoktak dominálni. Ez itt egy nemigen jellemző különleges helyzet lehetett — remélem legalábbis.

A legelemibb tanulási problémákkal találkoztunk. Odáig el se jutottunk, hogy mélyebb szakmai részleteket firtassunk, szerintem a vizsgázók aligalig olvasták el a könyveket, s ha mégis, akkor annál sajnálatosabb, hogy ennyi maradt meg belőlük a fejükben. Hiába vagyunk a vizsgaidőszak elején, már a negyedik félév anyaga sem él a vizsgázókban, alapfogalmi szinten sem. És hiába folynak a vízcsapból is a munkatermelékenységről, a költségvetési intézményekről, a komparatív előnyökről szóló fejtegetések, ezek a hallgatók mégsem tudtak róluk semmit. Pedig szó nincs arról, hogy szó szerint kellett volna előadni, ami a könyvekben van, a lényeg tudása nekünk elég lett volna. Tehetetlenül álltunk, amikor egy hallgató visszaadott egy tételt, hiába próbáltuk rábeszélni, hogy próbálja meg, vagy húzzon másikat, és

tegyen abból szigorított vizsgát.

Ha valaki mégis tudott összefüggően beszélni, az is siralmas volt, talán az utolsónak vizsgázó bolgár hallgatónőn látszott valami nyoma annak, hogy tanult egyáltalán. Kérdeztünk a tételek különböző részeiből, hátha csak az eleje akadozik, hiába, az sem ment jobban. Vizsgátaktikai szempontból is hasznos, ha a hallgató az elején öt-hat mondatban összefoglalja, miről akar majd beszélni — ha ez jól sikerül, máris az a látszat keletkezik, hogy tudja a tételt. Nos, itt ez se ment, a legtöbb amire jutottunk, hogy összefoglalva, átfogalmazva újra elmondták a tétel címét, mire mi mondtuk, hogy olvasni mi is tudunk, ez nem az, amire gondoltunk.

Ebben a négykötetes tankönyvben vitatkozó álláspontok vannak, nem aranyigazságok. Több nézet megismerése után módjuk van a hallgatóknak arra, hogy állást foglaljanak. Ennek itt nyoma sem volt, a ma vizsgázó diákok, mintha nem is ebből a könyvből tanultak volna. De ha valaki legalább újságot olvas, akkor is föl kell tűnjön neki, hogy a régi kisiskolás módon nem lehet ma már vizsgázni, egységes nézetekről, aranyigazságokról nem lehet többé szó. Elég siralmas, hogy például a tőke definíciói közül valaki egyet sem tud egy szigorlaton felidézni. Jellemző volt az is, hogy vázlatként rengeteget írtak, de az aligha volt használható. Egyikükét például elkértem, de nem adta oda, mondván, hogy az nem arra való, hogy kiadja a kezéből.

Nem, nem voltak izgatottabbak, mint mások szoktak lenni. És meglepődtek a sok egyes hallatán. Voltak olyanok, akik feltehetőleg egészen jól produkáltak a szemináriumon, csakhogy ott aktívnak, problémafölvetőnek lenni egészen más, mint a szigorlaton számot adni a tudásról, az összefügések átlátásáról. Arról már nem is beszélek, hogy a négy féléves kötelező irodalomból senki egyetlen sorra mégcsak utalást se tett.

Egy ilyen vizsga rányomja bélyegét az egész napunkra, különösen nekem nehéz ez — mondta Hámori Balázs —, hiszen én előadásokat is tartottam ezeknek a hallgatóknak, s most arra gondolok, eljártak ugyan, de nem tanultak semmit?

Pedig mi nem vagyunk kihívóan szigorúak, hírünk szerint inkább közepesen vészes párosnak tartanak bennünket — tették még hozzá búcsúzóul.

M. G.

Ausztráliában másként csinálják

Gyakorlatra nevelés

A richmondi mezőgazdasági egyetemen egy nagy teremben közel 50 diák ül szerteszéjjel. Ki széken, ki a földön, ki mezítláb, ki tornacipőben. Valahol oktatók is vannak, szétszórtan ülnek, hasonlóan lezser ruházatban. Csak nehezen lehetett megállapítani, hogy kilencen vannak. Belecsöppentünk az első oktatási napba, amikor a diákok visszatérve a 2 szemeszteres gyakorlatukról, beszámolnak a tapasztalataikról. Élénk vita alakul ki a diák és a farmer kapcsolatáról, arról, hogy miképpen kell megnyerni a farmert, mert különben nem lesz bevezetett megoldás. Egy alig 20 éves igen lelkes apró termetű diáklány arról számol be, hogy szerinte a farmon ahol ő élt és dolgozott a gyakorlati idő alatt, a legsúlyosabb és az alapvető probléma az

az apa és a fia közötti viszony

volt, és ezt nem mezőgazdasági, hanem pszichológiai, szociológiai módszerekkel lehet csak megoldani.

Később kiderült, a diákok többsége a családi s a szervezeti problémákat és nem a gazdálkodási gondokat tartja a legsúlyosabbaknak.

Itt persze a diákokat arra próbálják rávenni, hogy azért főként a mezőgazdasági jellegű problémákat kíséreljék meg megoldani.

A teljesen újszerű oktatási forma a *Hawkesburry Agricultural College-ben* a mezőgazdaság gyakorlati problémáinak megoldására, a nehéz helyzetben lévő mezőgazdaság helyzetének javítására kívánja felkészíteni az ausztrál diákokat. A képzés arra törekszik, hogy a diákok megismerkedjenek egy-egy gazdasággal üzemmel, ismerjenek fel megoldásra váró problémákat, keressék meg azt a személyt, aki érdekelt a helyzet javításában, ismerjék fel, hogy milyen tudásra van szükségük a probléma megoldásához, szerezzék meg ezt a tudást és a felhasználóval közösen dolgozzanak ki és vezessenek be a felhasználó szá[illegible] fontos és hasznos változtatásokat.

A diákok nem vesznek részt formális képzésben. Az első két szemeszterben alapozó képzést kapnak ugyan, de ezeket sem előadásokból és gyakorlatokból, hanem kis- és nagycsoportos foglalkozásokon és gyakori könyvtárlátogatáson keresztül. Itt ismerkednek meg a diákok a tanulási és az akciókutatási módszerekkel és a rendszerelemzés módszereivel. Ezek birtokában mennek ki, általában egyénenként egy-egy farmra vagy üzembe 2 szemeszter idejére. Ott élnek, ott dolgoznak

koszt-kvártély fejében.

Problémákat fogalmaznak meg a farmerrel közösen és akcióterv alapján tervezik a megoldást. Az akcióterv a problémából következik és ezt időnként megvitatják az egyetemi oktatókkal, akik olvasnivalót ajánlanak, esetleg más egyetem tanfolyamait ajánlják néhány óra erejéig.

Az egyik leányzó, aki éppen most tért vissza a gyakorlatáról, beszámolt élményeiről. Ő azt tapasztalta, hogy a farmer nem tudta igazán mire használni az éppen megvásárolt számítógépét. Közösen tanulták meg a számítógép használatát. Kitalálták, hogy rá lehet vinni a könyvelést és az állatok etetésének adatait. A lány korábban mit sem tudott a számítógépekről, a könyvelésről, az állatok etetéséről. Sőt arról se, hogyan kell egy farmerrel együtt dolgozni.

A gyakorlat után újból visszatérnek az egyetemre, megbeszélik, megvitatják a tapasztalatokat, majd új helyszínen új problémákat keresnek és hozzátanulva új megoldásokat vezetnek be.

Ebben a képzési formában 450 diák vesz részt 35 oktatóval az egyetem egyik karán. Más karon és más egyetemen a módszert még nem vették át, bár itt már 10-12 éve folyik ez a fajta képzés állandóan továbbfejlődve. Külföldről annál több az érdeklődő.

Az oktatóknak kettős feladatuk van. Egyrészt a hallgatók munkájához nyújtanak segítséget konzulensként. Emellett saját szakmai területükön végeznek kutatómunkát. A tanárok nem mind mezőgazdászok. Van köztük pszichológus, közgazdász is. Többségük nagyon lelkes. Hisznek ebben a nagyon gyakorlati, problémamegoldásra koncentráló oktatásban, munkájukat nem kísérletnek, hanem állandóan fejlődő, a gyakorlati tapasztalatokra építő tanulási folyamatnak tekintik.

VECSENYI JÁNOS

Hasonló cipőben

Vendégünk volt a görög nemzetgazdasági miniszter

Egyetemünk meghívására *Panayidis Roumeliopis* görög nemzetgazdasági miniszter május 16-án — „Kis országok gazdaságának alkalmazkodóképessége a változó nemzetközi gazdasági körülmények között" címmel — tartott előadást a tanácsteremben. Ebben többek között a technológiai komparatív előnyök dinamizálásának fontosságát hangsúlyozta. Ez már csak azért is fontos, mert a kis európai országok Délkelet-Ázsia térhódításával elvesztették bér-komparatív előnyüket; gyorsabban kell alkalmazkodniuk a világgazdaság változásaihoz, és egyformán szükségszerű nekik stabilizáció és fejlesztés. A görög stabilizációs program főbb elemei: a drachma leértékelése, fogyasztási és bérkorlátozás, negyven-nyolcvan százalékos importletét. Mindezekkel az intézkedésekkel a fizetésimérleg deficitjét, az eladosódás mértékét kívánják csökkenteni, illetve az infláció mértékét lassítani. A pszichológiai tényező — a munkaerő jobb kihasználása, a tudomány szerepének növelése, az emberi tőke — is igen nagy hangsúllyal szerepel a programban.

Bora Gyula tudományos rektorhelyettes az előadást követően megjegyezte: olyan problémákat hallott, melyek Magyarországon is ugyancsak fellelhetők, ráadásul hazánk is hasonló megoldási módozatokat keres; így olykor szinte nem is tudta, melyik országról van szó.

Mészáros Tamás (ipargazdasági tanszék) az 1992-re tervezett egységes nyugat-európai piachoz való görög csatlakozás mikéntjére vonatkozó kérdésére a görög miniszter kifejtette: Görögországban erőteljesen ösztönzik a vállalkozói tevékenységet, egyes húzóiparágak versenyképességét növelik, a nem versenyképes vállalatok állami támogatását drasztikusan csökkentik. Az állami segítség olyan ágazatokra szorítkozik, ahol van; illetve, ahol lehet teremteni komparatív előnyt. A hangsúly a magas technológiát megtestesítő, kemény piacokon is versenyképes termékek gyártása támogatásán van. Ilyen iparág például a nyugatnémet és észak-amerikai piacokon nagy exporttevékenységgel szereplő márkás ruházati ipar. A görög mezőgazdaság is alkalmazkodik a piaci igényekhez. E szektorban a termékek egyre nagyobb feldolgozottsági fokára törekednek. Összességében elmondható; szelektív és specializált jellegű ágazatfejlesztés jellemző a görög nemzetgazdasági politikára. Elképzelhető, hogy egyes ágazatok — mint például a hajógyártás — tíz éven belül eltűnnek; kivéve persze, ha szerkezetváltoztatással csúcstechnológia bevezetésére való átállással nem hosszabbítják meg élettartalmukat.

Gál Péternek (világgazdaságtan tanszék) válaszolva Roumeliopis úr kifejtette: ő sem érti, GATT-országok hogyan alkalmazhatnak egy másik tagállammal — lásd Magyarország — szemben protekcionista gyakorlatot. Hangsúlyozta, hosszabb távon az EGK nem folytathat elzárkozó politikát. Beszélt arról is; a mezőgazdaság fejlesztése, támogatása egyre kisebb mértékű az európai közösségben. A fő tendencia a termékfeleslegek csökkentése, de Nyugat-Európa hasonló magatartást vár az USA-tól is. A közeljövőtől az várható, hogy az EGK egyre jobban nyit a külvilág, így Kelet-Európa felé is. Most éppen Görögország látja el az EGK elnöki tisztét, és szorgalmazza az esetleges külön-megállapodás létrejöttét Magyarországgal. Itt főleg „à la carte"-szerű fejlesztési programból való szabad választásról lehet szó.

R. I.

Hozzátok vissza a könyveket!

Felhívás

Azokhoz a bűnbe esett, de megtérni vágyó, jószándékú olvasókhoz, akik szívükön viselik társaik vizsgaeredményeit!

Kérjük, hogy hozzátok vissza azokat a könyveket, könyv- és folyóiratdarabokat, melyeket egy vizsga vagy egy dolgozat szorításában illegálisan elvittetek. Most büntetlenül leadhatjátok mindezeket a könyvtár ellenőrzési pontján.

A könyvtárosok

Küldötteink a pártértekezleten

Nagyon meglepte hallgatónőnket, amikor megtudta, hogy a pártértekezlet plenáris ülésén olvashatja fel hozzászólását. Nyilatkozataiból kitűnt: úgy érezte, megfogalmazásai talán túlságosan élesek lesznek a többi hozzászóló sztaniolba csomagolt szövegéhez képest, végül azonban kiderült, hogy ezen az értekezleten szinte mindenki tabukat döntögetett. A tömegkommunikációból csak erősen rövidítve értesülhettünk arról, mit is mondott valójában küldöttünk, így most az egész szöveget tesszük közzé, nem átvállalva a politikai felelősséget szerkesztő közbeavatkozásunkkal.

Jenei Csilla hozzászólása az ifjúságról

Az elmúlt pártkongresszusok tapasztalatai azt mutatják, hogy a felszólalók kiválasztásánál az a döntő szempont, hogy lehetőleg minél többfajta ágazati, területi, csoport és rétegérdek képviselve legyen. Úgy gondolom, hogy mostani tanácskozásunkon sokkal nagyobb a tét annál, mintsem hogy az elkülönülő, sokszor és sok helyen hangoztatott rétegérdekek újbóli ismétlésére pazaroljuk az időnket. Az érdekegyeztetésnek egyébként is megvannak a maga saját fórumai.

Éppen ezért én, mint közgazdászjelölt most nem elsősorban az egyetemi ifjúság és a pályakezdő fiatal értelmiség jogos érdekeit kívánom hangsúlyozni, hiszen nem panasznapra jöttünk. Azt hiszem, túl ismerős és túl hosszú lenne a sor, az ösztöndíjak reálértékének és általában a hallgatók szociális helyzetének drasztikus romlásától kezdve a lakáshelyzet kilátástalanságain át egészen a perspektíva hiányáig. Ezek a problémák és a megoldási lehetőségek a veszprémi alágazati ifjúsági parlament dokumentumaiban és az egyes KISZ-es akciókban, programokban pontosan körvonalazódtak.

A problémák gyökere abban rejlik, hogy a gazdasági válság terheit az elmúlt években elsősorban az alacsony jövedelmű társadalmi csoportok viselték, akik közül az ifjúság jelentős hányadot képvisel.

Azt hiszem, azt mindannyian elfogadjuk, hogy az ifjúság jelenti a jövőt. Akkor viszont a mai ifjúságpolitika tovább folytatása az ország jövőjét teheti tönkre. Ilyen vonatkozásban — úgy gondolom — sokkal többről van szó, mint egyszerűen az ifjúsági rétegérdekek képviseletéről.

A pártértekezletet megelőző vitákban központi kérdés volt, hogy van-e ma Magyarországon válság. Nekem — személy szerint — teljesen mindegy, hogy azt, ami ma a gazdaságban, a társadalom egyes szféráiban, a párttagok és a pártonkívüliek párttal szembeni viszonyában kialakult, hogyan nevezzük. Én csak annyit mondhatok, hogy az én politikai közérzetem rossz, és sajnos a környezetemben sem látok mást.

Az egyetemen nagyon nehéz ma politizálni. De nem azért, mert az egyetemista ifjúság apolitikussá vált. Tény, hogy szkeptikus — de csak a párt politikájával szemben. Jelenlegi nehéz helyzetünkért egyértelműen

a pártot teszik felelőssé.

A vezetést következetlenséggel, kapkodással, hozzá nem értéssel vádolják, és nem utolsósorban egyes párttagok, vezetők viselkedése miatt erkölcsileg is lejáratódott a párt.

A hivatalos politikával, szervezetekkel való szembenállást jól mutatja a KISZ háttérbe szorítása, tagságának drasztikus csökkenése és az, hogy egyre kevesebb egyetemista kéri felvételét a pártba.

Nem könnyű ma hallgatói párttagnak lenni, hisz — mint utaltam rá — egyébként az egyetemi ifjúság nagy része aktívan politizál. Nap mint nap szembetaláljuk magunkat eltérő politikai nézetekkel, amikkel, mint elvhű kommunistáknak vitába kellene szállnunk. Ez az, ami nem mindig sikerül. Nehezen lehet egy olyan politika mellett érvelni, amelynek nem ismerjük tisztán sem szándékát, sem indítékait, és amely nem ad meggyőző választ napi problémáinkra. Különösen nehéz dolog ez akkor, ha sok kérdésben a párthatározatok és KB-állásfoglalások nem is jutnak el az egyes párttagokhoz, meghozatalukban személyes beleszólási lehetőségünk nincs, így sokszor mi magunk sem vagyunk igazán meggyőződve helyességükről.

Ha elfogadjuk — és kérem, hogy fogadjuk el —, hogy a párt vezető szerepét nem adminisztratív eszközökkel, hanem tagjain keresztül, meggyőzés útján kívánja a jövőben gyakorolni, akkor ennek a feltételeit is meg kell teremteni. Aktívan politizálni helyi szinten is csak információk birtokában lehet, s addig, amíg titkos párthatározatok léteznek, illúzió bármiféle demokratikus döntéshozó mechanizmusról beszélni. Szomorú dolognak tartom, hogy pártértekezleti küldöttnek kellett lennem ahhoz, hogy megtudjam: létezik a Politikai Bizottságnak egy felsőoktatásról szóló határozata, amit szerintem a mi egyetemünkről még egyetlen hallgatói párttag sem látott.

Ragyogj, ragyogj Csilla-gom!

Hasonló a helyzet a nemrégiben alakult politikai célú ifjúsági szervezettel kapcsolatban is. Annyit tudunk, hogy szerveződését

törvénytelennek titulálták

(jogosan vagy jogtalanul — ezt ítéljék meg a jogászok), de azt nem tudjuk, hogy mi ezzel kapcsolatban a hivatalos állásfoglalás. Egy biztos: programjuk van, amivel nekünk vitatkoznunk kellene, és ehhez a csöppet sem könnyű feladathoz eddig nem kaptunk segítséget.

Politikai szándék ide vagy oda — az ifjúság a társadalom egészéhez hasonlóan tagolt. A jelenlegi legális szervezeteken kívül más csoportok is vannak, amelyek sajátos érdekeikkel felszínre szeretnének jutni. A hangsúlyt arra kell fektetni, hogy minél előbb megteremtődjenek működésük törvényes keretei, legyen szó akár rétegszervezetekről, akár egyéb direkt politikai szervezetekről. Persze csak akkor, ha a szocializmus keretein belül gondolkodnak, alkotmányunkat, törvényeinket és nemzetközi kötelezettségeinket elismerik. Az állásfoglalás-tervezetből ezek sajnos kimaradtak, de a helyzet ettől még nem változik. Ha a belső politikai tagoltság cselekvési és nyílt politizálási igénnyel társul, előbb-utóbb úgyis kifejeződik valamiféle alulról jövő kezdeményezésben.

A KISZ a párt ifjúsági szervezete, de nem kellene, hogy az egyedüli ifjúsági tömegszervezet legyen. Ez már ma is így van, legfeljebb a többi szervezet egyéb — szakmai vagy közösségi — tevékenysége mellett — de korántsem mellékesen! — politizál.

Azért sem lenne jó csírájában elfojtani minden ilyen szerveződést, hisz ezek teremthetik meg egy későbbi

pluralista társadalom

alapját. Itt természetesen nemcsak az ifjúságról van szó. A jelenlegi politikai intézményrendszer reformja során főleg a népfront és független, alulról szerveződő szakszervezetek kaphatnak fontos szerepet valamiféle ellenpólus kialakításában.

Az állásfoglalás-tervezetben előtérbe került a pártegység védelme. Én is úgy gondolom, hogy egy egységesebb pártra lenne szükségünk, de nem feltétlenül abban az irányban, amerre a mai politika halad.

Nem valószínű, hogy az a legjobb megoldás, ha a nem teljesen egyetértő, de egyébként jószándékú párttagokat kirekesztjük, mert akkor a velük korábban szimpatizálók egy részének megrendülhet a bizalma, ami csak továbbgyengíti az egységet. Úgy gondolom, a döntéshozó mechanizmus akkor tekinthető demokratikusnak, ha a különböző vélemények a nyilvánosság előtt mérkőznek meg egymással és a követendő politika így tud többséget szerezni.

Örülök, hogy szerepel az állásfoglalás-tervezetben a kisebbségi vélemények védelme, de azt hiszem,

ez ma már kevés.

Nagy lépés lenne a pártdemokrácia felé, ha elfogadnánk, hogy a párton belül szabadon képződhessenek politikai platformok, alternatív véleménycsoportok, amelyek meghatározott kérdésekkel kapcsolatban jönnek létre, és amelyek között választani lehet.

A döntéshozó mechanizmust azáltal is lehetne javítani, ha a kongresszusok amolyan pártparlamentként funkcionálnának. A küldötteket nem egy-egy alkalomra, hanem meghatározott időre szóló mandátummal kellene felruházni, és a politikai helyzettől függően — de semmi esetre sem csak 5 évenként — kellene őket összehívni. Ezzel elkerülhető lenne, hogy egy alkalmilag összekerült, személyében atomizált küldöttértekezlet hozzon nagy horderejű döntéseket, hiszen azok jogossága egymás gondolatainak nem ismerése miatt eleve megkérdőjelezhető. Nekem például fogalmam sincs, ki az, aki itt még rajtam kívül egyetemi, főiskolás nézeteket, hallgatói oldalról képvisel, így aztán egyeztetni sem tudtuk mondanivalónkat.

Végül — engedjék meg —, hogy néhány szót a személyi kérdésekkel kapcsolatban szóljak.

Pletykaszintű információkkal szerencsére kellőképpen el vagyunk látva, de hát biztosat majd csak a megválasztott KB első ülése után fogunk tudni. Én most csak azt szeretném elmondani, hogy milyen az a vezető típus, akit mi, egyetemisták, szívesen látnánk.

Egy politikát általában képviselőin keresztül ítélnek meg, ezért egyáltalán nem mindegy, hogy vezetője milyen benyomást kelt az emberekben. A szempontok közül első helyen az önálló arculat, a határozott fellépés, vitakészség és -képesség, a meggyőző erő szerepel.

Nálunk az egyetemen sokszor előfordult már, hogy egy-egy témakört körüljárandó — legyen szó akár a gazdasági mechanizmus, a szociálpolitika vagy a politikai intézményrendszer reformjáról — több, eltérő álláspontot képviselő előadót hívtak meg a szervezők. És sajnos, nem egyszer előfordult, hogy a hivatalos politika képviselője

nem merte a vitát vállalni

a témát tudományos oldalról megközelítőkkel. Felkészülten és meggyőzően érvelni nem könnyű, nem is képesek rá sokan. Ezért fontos, hogy legalább az az ember, akinek nevével fémjelezve van a politika, rendelkezzen ilyen erényekkel. Biztosan sokan vannak úgy vele, hogy pártértekezletünk legfontosabb feladata most személyi kérdésekben dönteni. Egyetértek, fontos. De remélem, hogy a felmerült gondolatok sem tűnnek el a süllyesztőben és meghallgatásra találnak."

Szarvas László a pártdemokráciáról

Szarvas László egyetemi pb-titkár írásban adta be az alábbi hozzászólását:

A budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem párttagsága, minden oktatója, hallgatója és dolgozója nagy érdeklődéssel tekint a pártértekezletre. Hosszú viták közben, tapasztalatok elemzése és értékelése útján alakítottuk ki véleményünket, és szeretnénk, ha ezek közreadásával hozzájárulhatnánk a pártértekezlet munkájához.

Érdekes helyzet alakult ki nálunk. Miközben eredményesen folyt — és folyik — az egyetem épületének a rekonstrukciója (megújult és megszépült környezetben dolgozunk), s miközben dinamikusan formáljuk a már idén ősszel induló képzés-korszerűsítési, oktatási reformunkat, — nos, eközben közérzetünk mégsem mondható megnyugtatónak!

Mikrokörnyezetünkben is jelentkező konzervativizmusokat, érdekfeszültségeket, tehetetlenségeket fel-felerősítik külső tényezők; s legjobb szándékú törekvéseinkkel gyakran ütköznek a gazdaságpolitika, a felsőoktatás-politika, az egész politikai rendszer működésében található korlátokba. Ezért is történt, hogy a többségében közgazdász szakmát művelő — tanuló kollégáink, hallgatóink körében elementáris erővel fogalmazódott meg a *politikai rendszerünk kritikus felülvizsgálatának és reformjának igénye. Tapasztalataink mellett*

a tudományos kutatásaink alapján is messzemenő következtetésre jutottunk: a magyarországi szocializmus — de szélesebb körben az összes létező szocialista ország — a történelmi korszakváltás kényszerébe került, s miközben feszítő napi problémáinkat is alig bírjuk erővel, ezt sem tekinthetjük szem elől.

A feladatunk korszakos jelentőségű —, nem lehet más, mint egy modern, dinamikusan fejlődő — alkalmazkodó, demokratikusan, a társadalom tagjainak akaratával működő jobb szocializmust építeni e hazában.

Tudjuk, hogy ehhez a legjelentősebb, tudatosan szervezett *akaratot — cselekvést* a politikai rendszerünk mozgósíthatja, s ennek középpontjában az MSZMP áll.

Teljes egyetértésünkkel támogatjuk tehát a pártértekezlet azon célkitűzését, hogy távlatosan és konkrétan a politikai rendszerünk fejlesztéséről, a párt megújulásáról hozzon előremutató állásfoglalásokat.

A szocializmus történelmi korszakváltásának igénye a politikában sem lehet más, mint az emberi akaratok, önálló cselekvési szándékok mind *szervezettebb társultatása, összegezése* a társadalom egészének *hatékonyabb összmunkája.*

A pártban ezt úgy fogalmazhatjuk meg — s a módosított állásfoglalás-tervezet már ezt teszi, — hogy jelenleg egyik legfontosabb feladatunk a *pártdemokrácia fejlesztése.*

Mélységesen egyetérve azokkal, akik tanulmányokban, cikkekben, hozzászólásukban azt állítják, hogy a demokratikus centralizmus gyakorlatában *eddig* a centralizmus érvényesült erőteljesebben, mégis azt mondom, ennél bonyolultabb a helyzet!

Mi lehet az oka annak, hogy a pártban jó néhány konstruktív, ésszerű, előremutató határozat született, s nem vált tényleges valóságot változtató akarattá? Csak egyszerűen a végrehajtók hibái, ellenállása, meg nem értése miatt? Nem hinném!

A meghozott, de teljességében végre nem hajtott határozatok hátterében a döntéshozó mechanizmus antidemokratikus mozzanatai állnak.

A bürokrácia és nem a demokrácia!

Amikor az előkészületek szűk körben folynak, a különböző apparátusok egyeztetnek, s a már sokszorosan lekerekített, „senkinek sem jó, de mindenki elfogadja" elvet megvalósító döntések születnek, eleve beszűkül a végrehajtók bázisa.

Paradox tehát, de tény: a centrális akaratok gyengesége is a *demokrácia hiányából* fakad! Ezért is elengedhetetlen a pártdemokrácia szélesítése. De főleg nem ezért! Mit jelent — véleményünk szerint a pártdemokrácia. Nem többet, és nem kevesebbet, mint amit Lenin állított; a párt ügyeit az egész párttagság intézze!

Jól tudjuk, hogy ennek mechanizmusai ma még nálunk is jócskán hiányosak! Az a fő feladat tehát, hogy megtaláljuk azokat az eszközöket, amivel az egész párttagság politikaalakító szerepét növelni lehet, kezdeményezéseit fel lehet erősíteni, országos ügyekben is, helyi ügyekben is! Ahogyan ez a pártértekezleti előkészületek folyamatában is kezdett megnyilvánulni. Mert mi úgy véljük, hogy pl. ennek a tanácskozásnak az összehívása is összefüggött az alsóbb pártszervek és a párttagság ilyen irányú javaslataival, kezdeményezéseivel. Sajnos, a KB mégiscsak saját bölcsességeként közölte, úgy döntött, hogy pártértekezletet hív össze!

Az alsóbb szervek kezdeményezéseinek felkarolásához a mai merev szervezeti-politikai korlátok megszüntetése is hozzátartozna.

Tudom, milyen meghökkentést, ellenérzéseket keltett irányító apparátusok tagjai között, amikor a négy budapesti egyetemi pártbizottság vezetői, vagy a tudományegyetemek párt-végrehajtóbizottságának tagjai megbeszéltek egy-egy, nekünk nagyon fontos kérdést. Összegeztük tapasztalatainkat, s előfordult, hogy levélben fordultunk a KB egyik titkárához. Szerintünk ez a kezdeményezés is hozzájárult, hogy a felsőoktatás ügyei ismét előtérbe kerültek, de a levél aláírói előzőleg nem dicséreteket kaptak!

Természetesnek kellene tekinteni, hogy a hasonló helyzetben lévő vagy ugyanazon területen (szakmai területen) működő pártszervek képviselői rendszeresen találkozzanak, kicseréljék tapasztalataikat, s ezek nyomán közös elhatározásaikról tájékoztassák tagságukat és az irányító pártszerveket. Ilyen együttműködéssel hatékonyabb lehetne a párt különböző szintű testületeinek együttműködése is! Az ilyen együttműködés lehetővé tenné — a ma még nagyon elítélt, de véleményem szerint elengedhetetlen — a párton belüli *különböző politikai platformok* kialakulását, közös vélemények kiformálását, amelyek aztán *másokkal vitába keveredve* erjesztőleg hatnának a párton belüli politizálásra! A platformok felfoghatók értelmes választási-megközelítési lehetőségként egy-egy kérdésben. Az így felvetett kérdésekben való nyílt állásfoglalás elősegítené, hogy a „többség-kisebbség" elvont, absztrakt, politikai kategóriája tényleges, konkrét politikai halmazt jelentsen, meghatározott politikai akaratok közti *pártszerű különbségtételhez* vezessen!

S ha már a nyíltságnál tartok, ezzel folytatnám a pártdemokrácia taglalását. Több helyről elhangzott már, hogy a vezető pártszervek döntéseiről, üléseiről bővebb tájékoztatást szeretnénk hallani. Ehhez mi is csatlakozunk. Amiről és egy kicsit többet szólnék az *a pártsajtó szerepe.* Az erről szóló mondat a tervezetben a párt szerveinek, testületeinek állásfoglalásai képviseletére ösztönzi a párt sajtóját. Ez szerintem nemcsak egyoldalú, hanem nem is vág egybe a dokumentum egész szellemével. A pártsajtót mi az *egész* párt, a tagság és vezetés közös sajtójának tekintjük.

Ezért elengedhetetlennek tartjuk, hogy párttagok egyéni véleményeit, kisebb közösségek adott, fontos kérdésekben kifejtett együttes állásfoglalásait, a központi véleményektől eltérő megközelítéseit (főleg döntések előtt!) is lehozzák a sajtóban, teret engedve a nyílt polémiáknak. Mi az utóbbi hetekben,

hírhedtté váltunk

egyik tudósításunkkal, ami a Közgazdász c. lapunkban jelent meg. Pedig csak az történt, hogy amit a KB és kormány közös felelősségéről végiggondoltunk, és tagságunk elhatározott véleménye, leírtuk! Ha hiszik, ha nem: az egész Központi Bizottság újjaválasztásának a lehetőségét ilyen akciók is eredményezhetik!

Vélemények a pártértekezletről

(Folytatás az 1. oldalról.)

nek nagyon sok összetevője volt. De alapvetően azért úgy látom, hogy az eddigi Politikai Bizottság értékelését tartalmazta az a fajta elementáris averzió, amely a korábbi PB-tagokkal szemben megnyilvánult.

Ami a személyi változásoknak a végeredményét illeti, ebben több pozitív jel tapasztalható. Itt a pártvezetésnek az a szárnya, amelyik jóllehet a „rendpárthoz" tartozik, de annak egy rugalmasabb, fiatalabb szárnyát képviseli, „koalícióra" lépve a reformszárnnyal ki tudta szorítani a pártvezetésből a „rendpárt" konzervatív szárnyát. Persze ez a kialakult egyensúly nyilvánvalóan egy nagyon kényes egyensúly, és nagyon kérdéses, hogy vajon ez az egyensúly meddig marad fenn. Sajnos úgy tűnik, azért ebben a „koalícióban" a fiatal „rendpártot" képviselők többségben vannak, és közülük került ki a főtitkár is. Én nem nagyon látok garanciát arra, hogy ez a fajta „koalíció" és a reformszárnynak a bekerülése egy meghatározó és tartós folyamat. El tudok képzelni olyan fordulatot is, amelyben rövid időn belül ez a reformszárny háttérbe szorul. Például ilyen lépésnek értékelném azt, hogy ha a reformszárny képviselőit olyan jellegű adminisztratív teendőkkel bíznák meg, amelyek egyrészt a direkt politizálástól, másrészt saját bázisuktól is eltávolítaná őket.

(oktató)

Örülök a változásoknak, remélem a Grósz elvtárs egy keményebb irányvonalat fog képviselni a gazdasági problémák megoldására.

(IV. hallgató)

Mindenekelőtt azt tapasztalom, hogy a pártértekezlet — hangulatilag — jótékony hatással volt a bizalmát vesztett emberek politikai közérzetére, mintegy politikai klímaváltozás következett be.

Az évek során elodázott feladatok, végre nem hajtott határozatok, halmozódó problémák, az utóbbi időszak felelősségteljes elméleti és politikai vitái, a pezsgő ideológiai, politikai közélet az eredője annak, hogy az országos pártértekezlet, mint ahogy a korábbi kritikus taggyűlések, nyílt, minden kertelés nélküli kemény kritikával lépett fel a párt felsőbb vezetésével szemben. Azonban nem maradt meg a szóbeli kritikánál, hanem az általa felelősnek tartottaktól — jelölésük ellenére — megvonta a bizalmat, és nem választotta be őket a Központi Bizottságba sem.

A magyar, de minden más „létező szocializmus" történelemben egyedülálló eseménye volt ez, amelynek ma még nem tudjuk felmérni sem gyakorlati, sem politikai-elméleti jelentőségét. Ki ne ismerné — igaz más összefüggésben — Kossuth szavait: „Leborulok a nemzet nagysága előtt", nekem — mutatis mutandis — ez jutott eszembe a pártértekezlet után.

Eszembe jutnak a kételkedők, a teljes bizalmat vesztettek, a pártból kilépők, akik úgy gondolták nincs értelme a küzdelemnek, ez a pártvezetés képtelen a valóságot és a feladatokat helyesen látni, meghatározni, még kevésbé elfogadni a párttagság tömegeinek elmarasztaló véleményét; „minden marad a régiben". Nem így történt.

Ma már nemcsak a kommunista értelmiség, hanem minden elkötelezett ember világosan felismerte teljes szinkronban a pártértekezlet állásfoglalásával, hogy a fordulat-reform elméleti-gyakorlati kimunkálásának és következetes megvalósításának elengedhetetlen alapfeltétele a megújulás a társadalom minden szektorában és minden szintjén dolgozó emberek szemléleti-ideológiai megújulása. Ez a megújulás azonban nem megy könnyen, már régóta tart, érzékelhető volt ez „fent" éppúgy, mint „lent" az apparátusban és a testületekben, a párttagság körében és a tisztségviselők között. Most a pártértekezlettel, döntéseivel új szakaszhoz érkezett ez a küzdelem, és nem könnyebbé, hanem nehezebbé és bonyolultabbá válik. Úgy is mondhatnám elméletigényesebbé. A megújulás sok dogmatikus, konzervatív, leegyszerűsítő nézettel, elmélettel és évek során megkövült ideológiai tételekkel találja magát szemben. Ha a megújulást eredményesen akarjuk szolgálni, akkor demokratikus kutatáson alapuló, múltat és jelent egyaránt feltáró kutatómunkára, vitákra van szükség.

(oktató)

Nem volt olyan nagy mértékű a változás, mint amit elvártam volna. És egyelőre még kételkedem abban, hogy jó dolog-e a miniszterelnöki funkciót összevonni a pártfőtitkárival. Egyébként ezt föl lehet fogni pozitívan is. Lehet, hogy Grósz Károly arra akarja majd fölhasználni, új funkcióját, hogy megvalósíthassa a miniszterelnökként meghirdetett programját. Tehát az eddigi nagy beavatkozásokat, kivételeket, pártfőtitkári funkciójánál fogva meg tudja akadályozni.

(oktató)

Az értekezlet szelleméből, hangulatából és a bekövetkezett történelmi fordulatból számomra négy lényeges dolog következik.

1. Az új Politikai Bizottságban, és mindenkelőtt Grósz Károly személyében biztosítékát látom, hogy a szavak és a tettek egysége végre megvalósuljon. Az értekezleten rendkívüli bizalom és várakozás nyilvánult meg az új vezetők iránt, ami szerintem azt jelenti, hogy Grósz Károlynak és csapatának megvan a bázisa és az ereje ahhoz, hogy végrehajtsák azt a programot, amelyet gazdasági szempontból stabilizációs programnak, politikai szempontból pedig akár konszolidációs programnak is nevezhetünk. Ez utóbbinak lényeges eleme lesz a demokrácia és nyilvánosság fokozatos erősödése.

2. Külön öröm számomra, hogy a KB tagja lett Tőkei Ferenc.

3. Úgy látom, hogy az új vezetés társadalompolitikai és gazdaságpolitikai koncepciója sokkal korszerűbb, haladóbb szellemű, mint a korábbi volt. Ez kedvező perspektívát jelent az infrastruktúra, és mindenekelőtt az oktatás fejlesztése számára, és egyértelműen a gazdaság és a társadalom szerkezetének gyors fejlődése irányába mutat. Remélem, ezt a programot a vezetés igyekszik majd minél kevesebb összeütközéssel megvalósítani, de a szükségszerű konfliktusokat vállalni fogja.

4. Véleményem szerint az új vezetők szövetsége a hatalomra kerülésig tartott. Profi módon éltek a lehetőséggel, hogy egy generációváltási színjáték keretében leszámoljanak a párt eddig hatalmon levő szárnyával. Most viszont harc kezdődik a két vezéregyéniség: Grósz és Pozsgay platformja között, úgy hogy a következő két év (beleértve a XIV. kongresszust is) a pártértekezlethez hasonlóan számos érdekességet, nagy izgalmakat hoz majd.

(Harmadéves hallgató)

Valószínűleg a későn jött és nem kielégítő intézkedések sorába fog ez a pártértekezlet beiktatódni. Az egyetlen érdemi dolog a személyi változások ügye, s a többi inkább csak körítés volt. A dokumentumokból nem volt kiolvasható egy igazi változás. Másrészt a vezetésben olyan emberek is bent maradtak, akik miatt nem egyértelmű a változás iránya. Nyers és Pozsgay bekerülése a PB-be pozitív fordulat. Arra gondolok, hogy a pártértekezlet nem a válság vége, hanem a kezdete. Az országban most van egy átmeneti kivárás, de azt gondolom, hogy a karácsonyi felvásárlások körüli gondok idején újra el fog kezdődni a problémasorozat.

(oktató)

Vasárnap este és hétfőn reggel szinte győzelmi euforia érzése kerített hatalmába. Aztán egyre higgadtabban kezdtem végiggondolni a pártértekezlet választási eredményeit és mérlegeltem várható következményeit, és lassacskán elkezdtem aggódni: nehogy a hatalmi váltást követően befejezettnek tekintse a vezetés a reformot, a radikálisoknak a legfelső vezetésbe való bekerülése nehogy azok „lecsendesítését" jelentse, nehogy a szavazás eredményét félredobva egy más struktúrában maradjanak meg a hatalmi viszonyok és főként nehogy a legfelső vezetésben történt változással véget érjen a fiatalítás és a radikális vezetőváltás.

(oktató)

Összeállította: H. E.

„Volt Európának egy különös tartománya" (?)

Molnár Gusztáv 1948-ban született Bihar megyében. Nagyváradon érettségizett 1966-ban, majd a kolozsvári Babes—Bolyai Tudományegyetem filozófia szakán folytatta tanulmányait, 1971-ben végzett. A felkínált tanszéki állás betöltését az egyetem rektora megakadályozta. Bukarestbe került a Román Televízió Bodor Pál irányítása alatt szerveződő magyar adásához, ám alkalmazása itt is meghiúsult, így a Kriterion kiadó szerkesztőjeként dolgozott 1971-től 1987-ig. A napokban egyetemünk munkatársa lesz, a nemzetközi politikai és stratégiai kutatócsoport szerkesztőjeként.

A Bretter György-válogatásában megjelent Szövegek és körülmények című antológiájában debütált, ezt két önálló kötet követte, majd különböző könyveket szerkesztett, és az erdélyi magyarság szinte minden politikai, kulturális szerepet betöltő személyiségével készített interjúkat.

Mindig is gondoltam rá, hogy egyszer szembesülnünk kell majd egy másfajta Erdéllyel is, mert a kalotaszegi hímzőasszonyok, a széki zenészek, a csergék, a feketetói vásár, a veretes irodalom, egy rész csupán. Lennie kell egy tán hallgatag, de erőteli városi értelmiségnek, élnie kell az aktualitásokat meghaladó elméleti viszonyulásnak, az európai formátumú tudományos teljesítménynek, a mindennek ellenére, vagy tán épp amiatt higgadt és sérthetetlen autonóm alkotónak.

Molnár Gusztáv március 30-án családjával együtt érkezett Bukarestből, végleges kitelepülőként.

— Nemigen volt más választásunk. 87 februárjában házkutatást tartottak a lakásomon. Nyíltan megmondták, hogy kéziratokat és nyomtatványokat keresnek. Kifejezetten a budapesti kiadványok érdekelték őket, azok a történelmi tárgyú kötetek, amelyek a magyar kultúra egészével függenek össze. Legalább 400-500 könyvet vittek el és „természetesen" minden föllelhető kéziratot. Ezután a bukaresti I. kerületi pártbizottságra invitáltak, ahol ismertették az ellenem szóló vádakat: a Kriterionnál ellenséges hangon kommentáljuk a párt nemzetiségi politikáját, fasiszta románellenes könyvet (értsd az Erdély történetét) tartok a lakásomon, nacionalistának, irredentának tituláltak. Külön vádpont volt, hogy Limes néven alkotókört kezdeményeztem a kiadóm tudta nélkül.

Ez egyébként igaz volt, mert bár irodalommal akkor még lehetett foglalkozni, de az ideológia és a politikatörténet egyértelműen tiltott területté vált. Nekem pedig meggyőződésem, hogy az áramlatok, jelenségek elméleti igényű korszerű tudományos elemzése, az e századi erdélyi magyarság történetének tudományos feldolgozása elengedhetetlen. Ezért szerveztem meg a Limest, ismert szakemberekből és fiatalokból, s másfél év alatt a publikálás reménye nélkül is írtunk ezer oldalnyi kéziratot. Hadd tegyem hozzá, hogy a házkutatás ellenére a kéziratok — egy kivétellel — megmenekültek, és már biztonságban vannak Magyarországon.

A kihallgatást követően a Limes működése lehetetlenné vált, az állásomat elvesztettem, a személyes munkám megszűnt, ráébredtem, hogy nincs más választásom, mint Magyarországra költözni.

— Bármilyen kegyetlennek tűnik is, föl kell vetnem: mit szólt ehhez a lelkiismereted?

— Egy megható találkozást mesélek el: miután az áttelepülési kérelmeimet beadtam, fölkeresett egy fiatal román filozófus. Előtte nem ismertük egymást, s akkor elmondta, azért jött, hogy felelősségre vonjon. — Elmentek a zsidók, el a németek, s most mentek ti is? — ezt kérdezte, majd hozzátette: Szükségünk van rátok, hát nem értitek? (Itt jegyzem meg, hogy akármennyire fájlaljuk is az ottani történéseket, azt azért nem szabad elfelejtenünk, hogy a román értelmiség éppúgy tisztában van a helyzettel, mint mi, és ők is készülnek a jövőre, nem csak mi.) Nagyon nehéz helyzetbe hozott ez a kérdés, mert én nem mondhatom, hogy a körülmények kényszerítettek távozásra, hisz végül is szuronyt nem szegeztek a mellemnek, csak a munkám vált lehetetlenné. És én az értelmiségi munkára, a kutatásra, a tudományos munka szervezésére szerződtem, s ezzel nem állhatok meg, mert nagyon sokaknak van erre szükségünk, s ha ezt csak itt folytathatom, akkor jönnöm kellett. Így tehát erkölcsi problémát nem okozott a döntés, én itt ugyanazt folytatom, amit ott csinálnék. Ezzel kapcsolatban a Limes-körben is elméleti viták folytak arról, vajon kisebbségi vagy összmagyar álláspontra kell-e helyezkednünk, s én persze az utóbbit képviseltem. Engem az identitásom, a magyar nemzet egészéhez köt, a transszylván tudat sose volt rám jellemző. Általában két véglet figyelhető meg a romániai magyarok viselkedésében: az egyik a végsőkig helytáll, akár a munkáról is lemondva, a létével demonstrál — sokan teszik ezt, s erre oda kell figyelni, de ezt én nem tekinthettem vállalhatónak, mint ahogy azt a másikat se, ami az áttelepülést, s aztán a mielőbbi felejtést, beolvadást célozza. Én középútként fölvállalom azokat a sajátos tudományos kulturális feladatokat, amiket Romániában ma már nem lehet, s amiket itt nekünk, erdélyieknek kell elvégeznünk, mert senki más el nem végzi helyettünk.

— Mire kell ezt alapozni, milyen a helyzet odaát?

— Éppen erről gondolkodtam abban a tanulmányomban, amit a házkutatás előtti napokban fejeztem be, s aminek ezért minden példánya odaveszett. Volt Európának egy különös tartománya — ezt a kicsit szomorkás címet adtam neki. Kiindulópontja Timothy Garton Ash-nek, a New York Review of Books-ban megjelent tanulmánya volt, amely arról szólt, létezik-e egyáltalán Közép-Európa, vagy ez csupán bizonyos erkölcsi értékek hiteles átélése. Én Erdélyt vizsgáltam meg ebből a szempontból, és arra a következtetésre jutottam, hogy Erdély sem a középkorban, sem az önállósága idején, sem az osztrák—magyar monarchiához, vagy bármelyik más hatalomhoz való tartozása során nem volt a szó valódi értelmében közép-európai, de sosem vesztette el a lehetőséget, hogy azzá váljon. Az utóbbi hetven évben azonban reálissá vált, hogy ontológiailag elveszítse ezt az esélyt is. Ebben a században ez a tartomány elvesztette zsidóságát (először a II. világháborúban, majd a maradékot a negyvenes, ötvenes évek fordulóján kivándorlásukkal), elmenekültek németjei (először szintén a háborúban, majd 1975 körül a tízezrével való áttelepülése során). A magyarokkal a helyzet nem ennyire súlyos, de ma már nem vagyunk abban a helyzetben, hogy sajátszerűségünket elméletileg, ideológiailag és politikailag a legcsekélyebb mértékben is kifejezésre juttassuk, mert ezt a román nyilvánosság már nem tűri. Mára eljutottunk oda, hogy Erdély a történelmi visszafejlődés szomorú területévé válhat.

— Ahonnan egyre többen menekülnek is. Te azonban román kivándorló-útlevéllel érkeztél.

— Igen, borzasztó hamar értésemre adták, hogy nem gördítenek akadályt a távozásom elé. Ezt előbb megtudtam, mint azt, hogy Magyarország befogad. 1988 februárra aztán olyan nagyon szerették volna, ha sürgősen távozom, hogy egy hivatalos autó sofőrrel vitt végig a hivatalokon, s pillanatok alatt minden szükséges pecsétet megkaptam. Pillanatnyilag átmeneti lakóhelyen élek a családommal, bútoraink és mindenünk egy padláson van, jegyzeteim is becsomagolva állnak még.

— Az egyetem dolgozója lettél, státuszod szerint a nemzetközi politikai és stratégiai kutatócsoport szerkesztője vagy.

— Igen, de ezen kívül szeretnék mindenkinek rendelkezésére állni, aki kíváncsi arra, amit elmondhatok. A magyarországi közvélemény szerintem nincs igazán tudatában a helyzet súlyosságának, s talán lelkileg sincs fölkészülve a valósággal való szembesülésre. Az én célom az, hogy elkerülhető legyen a hirtelen, drasztikus megrázkódtatás, s ezért szerintem mielőbb hiteles tudományos, elméleti értékelésekkel kell a nyilvánosság elé lépni.

Nem az első, s nem is az utolsó vagyok a sorban, egyike azoknak, akikkel az elmélet, a politológia, a közgazdaságtan új neoliberális nemzedéke odaátról megjelenik. Minket az etnikailag is idegen nyomás megtanított arra, hogy a népi, a marxista, a liberális tradíció nyílt felvállalása, vagy éppen az egyikhez se tartozás kinyilvánítása fontos ugyan, de végeredményben csak másodlagos jelentőségű az összekötő szálak mellett. A mi toleranciánk és megvesztegethetetlenségünk, az aktív politizálás minden — kormánypárti, vagy ellenzéki — irányzatával szembeni autonómiánk nehéz iskolán nevelődött, és én ezt nem adom föl, itt sem remélem szövetségeseivé válunk az itteni legjobbaknak.

Molnár Gabriella

Máig is megszívlelendőnek tartjuk Engels álláspontját a párt sajtójáról: a vezetésnek nem szabad kisajátítania azt, hanem az egész párt nyilvánossága érdekében kell működtetni. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy Engels még ettől is továbbment: a vezetéstől független sajtót követelt — de erről ma erősen megoszlanak a vélemények.)

A pártdemokrácia fontos kérdése a *párton belüli választások rendjének* alakulása. Az ebben teendő lépéseket a reméljük széles körben megvitatandó *új szabályzat* majd pontosan körvonalazza. Szeretnék azonban néhány szemponttal hozzájárulni a döntéseinkhez. Jó lenne, ha a formát és a tartalmat összhangba hoznánk ebben a folyamatban! Mert ma minden szintű testület megválasztásánál *formailag* az adott szintű pártértekezlet dönt. De akik a döntésben részt vesznek, tudják, hogy nem saját tagságuk véleménye alapján, hanem azon bizalom alapján, hogy a jelölőbizottság megfelelő embereket jelölt, s ők alkalmasak a testületi tagságra. És még valamit tudnak: azt, hogy az alig néhány órával előbb megválasztott jelölőbizottság kapott egy előzetes jelöltlistát a jelölést előkészítő bizottságtól. (Azt már csak sejtik, hogy a két lista között nincs érdembeni eltérés.) S a választások többnyire az előzetes listákat igazolják. Ez még nem okvetlenül hiba! Azt azonban jól érzékelteti, hogy

nem elsősorban a választás, hanem a jelölés folyamata alakítja testületek összetételét. Jó lenne ezért, ha a következő választási szabályzatban a demokratikusabb jelölést lehetővé tevő módszerekről gondoskodnánk, mérlegelve esetleg a különböző delegálási formák lehetőségét is!

A jelenlegi pártértekezleten meghozandó káderdöntésekhez tagságunk a következő útravalót adta nekünk: a párt legfelső testületeibe olyan párttagokat kell beválasztani, akik az elmúlt években bizonyították — kezdeményezéseikkel, kiállásukkal — a változások melletti elkötelezettségüket és kivívták a párttagok és a közvélemény megbecsülését!

Szűkebben vett pártmunkánkból kilépve, csak egyetlen kérdésről szólnék, ami a szélesebb politikai rendszert érinti. A tervezet szól az új közmegegyezés igényéről, az állami, szakszervezeti, társadalmi szervek szerepéről a politikai rendszer egészében. S szól az *állampolgári kezdeményezésekről, egyesületekről, öntevékeny csoportokról is.*

Ezekről szeretnék néhány gondolatot megfogalmazni. Saját tapasztalataink alapján mondhatjuk, hogy az öntevékeny csoportok születése két fő forrásból adódik: az egyik az eddig monopolhelyzetben levő *ifjúsági szervezet tudatos politizálásából*, amely szerint nem kíván mindenféle tevékenységet saját kebelében tartani, ezért sok csoport, kör kivált a KISZ-ből, illetve a KISZ kezdeményezte ilyenek létrehozását. A másik forrás az a *tényleges hallgatói öntevékenység.* Valakik a „hivatalos" fórumokkal való elégedetlenség miatt, mások csupán az újszerűség demonstrálása miatt, megint mások az addigiak továbbfejlesztésére törekedve hoztak létre különböző, hasznos, értékes célokat kitűnő csoportosulásokat. Ezek nálunk zömmel nem politikai karakterűek. De

bármelyik szakkollégium, tudományos diákkör vagy klub természetesen politikai tevékenységet is folytathat — és folytat is —, hiszen az értelmiségivé válás egyet jelent a „népben, nemzetben gondolkodni" követelményének elsajátításával.

Nos, az ilyen, nem közvetlenül politikai szerveződésekben való politizálásnak a követelményeivel a későbbiekben nemcsak mikrokörnyezetünkben, hanem szélesebb társadalmi közegben is számolni kell. Már ma is számos ilyen egyesület, kör működik az országban.

Azt gondolom, hogy az értelmes kezdeményezéseknek örülnünk kell, de tágabb értelemben fontos politikai igény a hozzájuk való viszony rendezése.

Ősi magyar szokás szerint: „amijen az adjonisten, olyan a fogadjisten!" Meg kell ismerni tehát az ilyen csoportosulásokat, törekvéseiket, szándékaikat. Tisztázni kell a működés

politikai és törvényes alapjait,

kereteit. S a párttagoktól el lehet várni, hogy az ilyen csoportosulásokban képviseljék a párt politikáját. Ehhez azonban mindenek előtt az szükséges, hogy a legfontosabb kérdésekben nyíltan megfogalmazott, érvekkel alátámasztható programunk legyen, s teremtsük meg a párttagság széles körű egyetértését. Ezt a célt szolgálja a pártértekezlet állásfoglalás-tervezete is. Több figyelmet kel azonban fordítani az öntevékeny kezdeményezésekre, hiszen az egész társadalom demokratizálásával ezek köre szélesedni fog, — s mi régimódi szerveződéseink, politizálásaink fenntartásával nem tudunk befolyást gyakorolni munkájukra.

Ezért javaslom, hogy egy későbbi időpontban a Központi Bizottság is tárgyaljon a politikai intézményrendszer ilyen új elemeihez kapcsolódó feladatokról. Márcsak azért is, mert elképzelhető — és tapasztalható — hogy a látens politizálás helyett nyílt politikai szerveződések, az eddigi formális szervezetek helyett új kezdeményezések is helyet keresnek, és ezekkel számolva, törvényes és politikai garanciákat és kereteket kell teremteni a szocializmust elfogadók cselekvési köre bővítéséhez.

Úgy gondolom, a fenti kérdések nemcsak egy szűkebb társadalmi csoport — a politizáló egyetemisták, oktatók ügyét jelentik csupán. De az biztos, hogy csupán a konkrét megfogalmazások az enyémek — a gondolatokat az egész egyetemi párttagság alakította ki — kérem, hogy úgy is kezeljék!

Szöveges módosító javaslataimat a szerkesztőbizottsághoz eljuttattam — s a fentiek szellemében a tervezetet elfogadásra ajánlom — és az egész pártértekezletnek további jó munkát kívánok!

Törvénysértések a hazai sztálinizmus évtizedében

M. Kiss Sándor előadása a Társadalomtudományi Klubban

1945. február 13-án *Demény Pált*, a hazai kommunista mozgalom egyik legjelentősebb vezetőjét, *Péter Gábor* azzal az ürüggyel csalja el otthonából, hogy *Gerő Ernő* kíván vele beszélni. Kétszeri elítélés után 1956 októberében az utolsók egyikeként szabadult. Ettől kezdve számíthatjuk a magyarországi sztálinizmus törvénysértéseinek hosszú évtizedét.

Lezárult-e ez az évtized 1956-ban?

Rehabilitálták-e érdemben

a társadalmi nyilvánosság előtt a törvénysértések ártatlan áldozatait vagy csak jogi rehabilitálásban részesültek, s nem is mindegyikük? Lehet-e jogtalan gyilkosságokat történelmi szükségszerűséggel indokolni? Vállalhatunk-e közösséget azokkal, akik tudtak a törvénysértésekről és mégis hallgattak? Elítélhetők-e azok, akik megpróbáltak becsületesen dolgozni? Mindenekelőtt azt szögezzük le: a törvénysértés alatt most nemcsak és nem elsősorban a „törvénytelen" törvényt, hanem a létező törvények meghamisításán alapuló létező törvényszegéseket értjük. Ennek az adott korszakban három fő formája volt: 1. Koncepciós perek; 2. Internálások; 3. Kitelepítések.

Néhány per, csupán szinte jelzésszerűen a tárgyalt időszakból.

A már említett *Demény-per* mellett (az első 1946-ban), 46-ban kezdődnek az ún. *Magyar Testvéri Közösség* tagjainak letartóztatásai, amelyet 1947-ben követ a tárgyalás. A tipikusan konstruált perben az esetleges személyi kapcsolatok révén a nyomozati szervek — élén a BM ÁVO-val — az önmagában jelentéktelen és veszélytelen, saját magát Horthy felhatalmazása birtokában „Homo regiusnak" tekintő *Dálnoki Veress Lajos* nevével fémjelezhető „Föld alatti Fővezérséget" összekötötték a már 45 előtt is létező Magyar Testvéri Közösséggel. Igaz viszont az, hogy a Közösség valóban aktivizálódni kívánt 45 után, de leginkább politikai téren. A szervezkedésben részt vevő kisgazdák koncepcionális megvádolásával egyrészt a per szervezői elérték *Nagy Ferenc* hivatalban lévő miniszterelnök politikai ellehetetlenítését, illetve a szovjet szervek bevonásával — mivel az ÁVO erre önmagában kevés volt — letartóztatták és a Szovjetunióba internálták az FKGP volt főtitkárát, *Kovács Bélát.*

E pereket követte többek között az ún. Földművelésügyi Minisztériumban letartóztatott összeesküvők pere, a jobboldali szociáldemokraták pere, majd következik a halálos ítélettel végződő hűtlenségi per *Csornoky Viktor* ellen, amely az após — *Tildy Zoltán* politikai karrierjének végét is jelenti.

Az ugyancsak 1948-as *MAORT-pert* már az időközben a BM ÁVO-ból BM Államvédelmi Hatósággá avanzsált szervezet megfelelő részlegei vizsgálják. Ide tartozik még a *Nitrokémia-per is*, továbbá a december 23-i letartóztatással kezdődő *Mindszenty-per*, amely peranyagából szintén kihámozhatók a politikai elemek mellett a koncepciós elemek is.

1949 a *Rajk-per* éve, s nem szabad arról sem elfeledkezni, hogy a főpert egyesek szerint 28, mások szerint 30 úgynevezett kísérő — „szatelita" — per követi. A kísérő perekben érintettek számát egyes források 90 körül határozzák meg, mások 200 körüli vádlottról beszélnek. 1949 a *Standard-per* éve, melynek ítéletei már 1950-ben születnek meg Ugyanebben az évben tartóztatják le *Szakasits Árpádot*, majd *Marosán Györgyöt* és társait. Ezeket az ún. baloldali szoc. dem. pernek lehet nevezni. Ők azonban már a 4353/1949 M. E. rendelet alapján létrehozott Államvédelmi Hatóság őrizetébe kerültek, mely cég „elvileg" közvetlenül a Minisztertanács alá rendeltetett.

Szólni kell még a „tábornokok peréről", az 1951. április 20-án megtörtént *Zöld Sándor* öngyilkosságról, amelyet egy nappal követett *Kádár János, Kállay Gyula, Újhelyi Szilárd* és mások letartóztatása. Az évet a *Grősz-per* zárja.

A pereket többféleképpen csoportosíthatjuk. 1945 és 49 között — példának okáért — néhányan azon a véleményen vannak, hogy megkülönböztethetők egymástól a valódi szovjetellenes összeesküvések és merényletek miatt bekövetkező eljárások, a jelentéktelen kémkedési ügyek, melyeket külföldről szervezett az MHBK, illetve a nem kommunisták ellen lefolytatott koncepciós perek.

1949 után mások a következő típusokat különböztetik meg egymástól: a háború előtt és alatt az európai testvérpártokban dolgozó kommunisták elleni perek; a volt szociáldemokraták elleni perek; az itthon dolgozó kommunisták elleni perek.

Az egész korszakot figyelembe véve elképzelhető egy másik fajta tipizálás is: „frakciós perek"; jobboldali szociáldemokraták elleni perek; a volt polgári ellenzéki erők elleni perek.

Túl a pereken a társadalomnak a legnagyobb megpróbáltatásokat

az internálások intézménye

jelentette. Az internálótáborok kezdetben a büntetés-végrehajtás kezelésében voltak. Tudjuk, az elbánás a későbbiekhez képest „humánus" volt. Legalább 34 táborról van tudomásunk. Ezeket is tipizálni lehetne, de ami a lényeg: az ÁVH 1950-es önállósodásával tudomásunk szerint néhány börtön mellett, négy tábor került az ÁVH kezelésébe. *(Kistarcsa, Recsk, Kazincbarcika, Tiszalök).*

Internálótáborba többek között három okból lehetett kerülni: 1. A perek torlódása következtében így egyszerűbb volt az „ügyintézés"; 2. Megfelelő peranyag hiányában megint csak ez volt a legegyszerűbb megoldás; 3. Minden másért. (Az internáláshoz nem volt szükséges ítélet, illetve, ha volt ilyen, egy idő után az ÁVH ezzel már nem törődött.)

Az internálótáborok közül a legismertebb a recski tábor. Csúcsidőben itt kb. 1100-1300 ember raboskodott. A tábor alapjait 300 — mások szerint kb. 180 — szociáldemokrata rakta le: „Tied a tábor, magadnak építed" alapon. A deportáltak között a háború előtti baloldali progresszió kiemelkedő alakjai mellett ott voltak a „valós" és „vélt" kulákok, vasutasok, volt katonatisztek és nem utolsósorban a baloldali antifasiszta fegyveres ellenállás néhány kiváló fiatal harcosa. Persze olyan is akadt, aki nehezen tudta volna megindokolni, miért került oda, mert nem tartozott a társadalom politizáló hányadába. Akadtak a táborban olyanok is, akik Dachaut megjárva, az ellenállásban is részt véve kerültek Recskre.

A szovjet gulágokkal szemben, amelyhez hasonlókat Magyarországon is üzemeltettek, s fontosságuk 1951-ben növekedett meg; az ún. KÖMI időszakban, Recsk inkább büntető-elszigetelő tábor volt.

1951-ben hoztak határozatot arra, hogy a volt uralkodó osztály tagjait utolsó csapásként személyi tulajdonuktól is megfosztják és vidékre telepítik. Erre elvi törvény volt. A Gulyás-testvérek filmje után aligha lehet valakinek kétsége afelől, hogy ezt a hozott törvényt is milyen formában sértette meg „törvénysértés" nélkül a Rákosi-rendszer.

A magyar történelem egyik leggyászosabb intézményét — illetve annak létrejöttét — a „szocialista építés korai szakaszában elkövetett hibáknak" köszönhetjük. Ez az intézmény — nem a társadalom, nem az állam, hanem a kommunista párt szervezeteként, mint a BRFK rendészeti osztálya a felszabadulás pillanatában létrejött. A fővárosban *Péter Gábor*, vidéken mint vidéki rendészeti osztály *Tömpe András* vezetésével. E kettő egyesüléséből jött létre még 45-ben a BM ÁVO. Első fontos szerepe a törvénysértésekben — politikai értelemben — a Magyar Közösség „leleplezése" volt, amely ügyben ugyan — a katonai résztvevőkre való tekintettel — *Pálffy György* katonapolitikai osztálya is nyomozott, nem éppen a leghumánusabb módszereket használva. De az ügy politikai lehetőségeit igazán nem kihasználva, későbbi vereségének ez lett az egyik oka.

1950-től

az ÁVH állam lett az államban

és szinte kizárólagosan Rákosi kezébe került, de egy pillanatig sem szabad elfeledkezni róla, hogy sem *Farkas Mihály*, sem *Gerő Ernő* nem voltak méltatlanok a nagy vezérhez. E szervezet technikájára mi sem volt jellemzőbb, mint az, hogy a beteges és félelmetes gyanakvás légkörében már 1946-tól szinte folyamatosan nyomozott a mindenkori belügyminiszter után.

Már az ÁVO-n belül — de ez főként az ÁVH-ra jellemző — kialakult egyfajta munkamegosztás, melynek következményeként szinte a teljes magyar társadalom megfigyelés alá került. Nem volt ez alól kivétel maga az Államvédelem sem. Ennek egyik pregnáns példája a még ma sem egészen világos körülmények között e belső harc áldozatává vált *Szücs Ernő* ezredes esete is, aki egy időben Péter Gábor helyettese volt, s akinek a korábbi perek kidolgozásában szintén nagy szerepe volt.

Az ÁVH összlétszámáról biztos adatunk nincs. Csupán azt állapíthatjuk meg, hogy vezetői az egészet tekintve nemcsak a moszkvai emigráció soraiból kerültek ki, hiszen Péter Gábor maga is hazai illegális kommunista múlttal rendelkezett.

Az ÁVH történetében több szakaszt különböztetünk meg egymástól. Az ismertetésbe e témáról csupán annyi fér be, hogy többen, főként 1953 után döbbentek arra rá, hogy a testület több jogtalan eljárást is lefolytatott, melynek számtalan áldozata lett. Ezzel is magyarázható néhány az ÁVH-n belüli öngyilkosság, s természetesen azzal is, hogy néhányan az öngyilkosságban kerestek menekvést, ha gyanúba keveredtek, mivel jól ismertek voltak előttük az ÁVH kihallgatási módszerei.

1952 végén, 1953 elején a konc- és bűnbakpolitikát folytató Rákosi, Péter Gábort sem kímélte — s nem a jogos, hanem koholt vádak alapján — az ÁVH mindenható főnökét is letartóztatta, *Décsi Gyula* akkori igazságügy-miniszter és mások társaságában.

1956. október 28-án az ÁVH-t hivatalosan feloszlatták, bár ennek ellenére ez volt az a testület, amely még mindig leginkább volt képes arra, hogy fegyveres harcot folytasson a felkelők ellen. November 4-e után a volt ÁVH egy része — habár különböző politikai megfontolások alapján — az új kormányt támogatta, bár politikai vezetőiben közel sem bízott meg egyértelműen.

A történet elvileg 1962-ben ért el az utolsó felvonáshoz. „A KB, miután elfogadta a bizottság jelentését, határozatban szögezte le: a BM-ben, a Legfelsőbb Bíróságon és az Igazságügyminisztériumban ne dolgozzanak olyanok, akiknek részük volt e perekben. Más területekre kell helyezni őket, és meg kell tőlük vonni az abban az időben kapott kitüntetéseket. Azok, akiket bűnök terheltek, bíróság elé kerültek és többeket fegyelmi úton elbocsátottak. Mások az élet különböző területein kaptak munkát." (Földes László: A Második vonalban).

A határozat egy rendkívül fontos kérdést vet fel: hova kerültek ezek az emberek? Milyen posztok gazdái lettek? Hányan kerültek felelős vezetői beosztásba a gazdasági-társadalmi-kulturális élet különböző területein?

Hiteles

magyarázatokat a koncepciós perek okaira

a mai napig sem sikerült teljes egészében adni, bár különböző megközelítések léteznek. Szinte bizonyosra vehető, hogy az egyik ok a Moszkvából hazatérő kommunistákban élő bizalmatlanságban keresendő. Gyanúsak voltak a háború előtti magyar progresszió különböző szellemi áramlatai — népiek, polgári radikálisok és liberálisok, illetve a szociáldemokraták is. Ehhez a bizalmatlansághoz járultak az 1945. novemberi választások eredményei, amelyek alapján Rákosi bizalmatlansága az egész magyar társadalom ellen kiterjedt. Bár az előadó meggyőződése szerint az elért 17 százalék az előzményeket figyelembe véve éppen, hogy eredménynek tudható be, Rákosi szemében a magyar társadalom reakciós, sőt fasiszta jellege kapott erős hangsúlyt. Aligha kétséges, hogy Rákosi az egész magyar társadalmat a vádlottak padjára ültette. Ennek egyik következménye lett az ÁVO—ÁVH mérhetetlen megerősödése és társadalmon, illetve államon és párton felülisége, illetve ezek következményeként a perek egész sora.

Rákosiék nem bíztak abban a népben, amelynek vezetése a kezükbe került, többek között már csak azért sem, mert nem is ismerték a két világháború közötti magyar társadalom valós történetét, s azon belül a magyar progresszió történetét sem, illetve a progresszió bonyolult helyzetét a társadalmon belül.

Az előadás során még számtalan probléma vetődött fel, amelyet élénk vita követett. (Néhány vitakérdésre, mint egy-egy gondolat szerves részére már az előadás anyagának ismertetése közben is utaltunk.) A hozzászólók a következő tényekre hívták fel a figyelmet. Nem elhanyagolható a SZU-ban lefolyt koncepciós perek hatása sem. Az előadó szerint ez nem volt kétséges, de felhívta a figyelmet arra is, hogy sokakban élhetett az a tévhit is, hogy a perek létjogosultságát igazolta a háborús győzelem, ami természetesen szerinte sem jogos összefüggés.

Arról is szó volt, hogy kísérteties hasonlóság mutatkozik a szovjet és a magyar koncepciós perek logikájában. (Pl.: ipari perek, tábornokok pere, a cionista per előkészületei, a készülő és egyes elemeiben meg is valósuló ifjúsági perek stb.) Gondoljunk a Rákosi által alkalmazott ún. szalámitaktikára, az élesedő osztályharc elméletére, a Visinszkijelvre stb. Az előadó mindezek lényegi jellemzőivel egyetértve hozzátette, hogy nem szabad elfeledkezni a magyarországi perekben megnyilvánuló sajátos magyar politikai jellegről sem, a perek egymásra épülése tekintetében.

Egyetértésben az előadóval többen kifejtették azt a nézetet is, hogy a koncepciós perek elsődleges eszköznek bizonyultak arra, hogy egy bólogató, megfélemlített tömeget formáljanak tízmillió emberből. Félelmet és rettegést keltve azokban is, akik ellen törvénysértő eljárásokat közvetlenül nem folytattak le. (Az előadó jelezte, hogy a különböző számok azt mutatják, hogy a különböző törvénysértések, illetve eljárások végül is minden negyedik családot érintettek.)

Egy volt internált megállapította: előállt az a furcsa helyzet, hogy szabadabban élhettem a munkatáboron belül, mint sokan odakint.

Egyetértés volt abban is, hogy törvénysértésnek foghatjuk fel mindazt, ami emberek ezreinek egzisztenciáját forgatta fel.

Jellemzője volt a kornak — szólt egy kérdésre a válasz —, hogy a Rajk-per kivételével nyílt politikai tárgyalás szinte nem is volt — Rákosi sokszor még saját munkatársai előtt sem fedte fel az állítólagos bizonyítékokat azok veszélyességére hivatkozva. A sajtó hallgatott, a szóban terjedő és ezért egyre torzuló hírek csak tovább növelték a félelmet.

Az egyik kérdés során felvetődött az is: vajon levonhatjuk-e azt a következtetést, hogy Rákosiék tudatos nemzetellenes politikát folytattak, ennek okát az egyik felszólaló szerint az érintettek zsidó voltával magyarázzák. Mások szerint inkább az osztályszempontok domináltak. Elhangzott az az állítás is, hogy míg a szomszédos országokban kifejezetten nacionalista bolsevizmusról volt szó, addig nálunk inkább a pártban és a hatalomban gondolkodott a vezetés. Egyesek szerint szempont volt az antiszemitizmus, illetve a cionizmus — bár ezek a tényezők a legkevésbé tisztázottak — míg mások azt hangoztatták, hogy ennél lényegesebb volt egy sajátos osztályszempontú politika érvényesülése.

Az előadó — bevallottan — nem szívesen vállalta a téma boncolgatását ilyen összefüggések alapján, csak arról kívánt beszélni, amiről határozott véleménye volt. Megjegyezte, soha nem vizsgálta, hogy az egyes pillanatokban — így 1956-ban — a vezetők közül ki volt zsidó és ki nem. De eddigi stúdiumai alapján járhatatlannak és a céltól elvezetőnek tartja ezt az utat. Emellett felolvasott egy állítólag Rákositól származó 1958-as szöveget: (A szöveget egy rokona könyvéből idézte.) „Te teljesen megbolondultál! Te, aki ott élsz Magyarországon meg vagy fertőzve a szociáldemokrata nézetekkel. Ti ott, a reneszánszban, szociáldemokrata reneszánszban könnyen bíráltok. Nemzeti öntudat? Mi hiányzott neked?"

A témához kapcsolódóan szóba került még az is — egy papíron beérkezett kérdés formájában —, tekinthető-e a Nagy Imre-per koncepciós pernek? Az előadó szerint — ha a

Rajk-per a koncepciós perek „mintája"

— a Nagy Imre-per nem volt koncepciós per. Ez azonban nem azt jelenti, hogy az ítéletekkel egyetért. Legalábbis a közreadott dokumentumok számára az ítéletet illetően nem meggyőző erejűek.

Úgy gondoljuk, egyetérthetünk azzal, hogy egy per nem az ítélettől válik koncepcióssá. Ettől még az ítélet lehet koncepciós jellegű. Ugyanakkor politikailag elgondolkodtató tény, tette hozzá egy másik kérdés kapcsán, hogy Déry Tibor és Farkas Mihály egy napon szabadultak.

A korszakváltáskor elkerülhetetlenül beleütközünk a rehabilitáció kérdéskörébe. Erről a kérdésről már az előadás során is esett szó. 1953 és 1956 között rendkívül megnehezítette a rehabilitációs eljárásokat a politikai harc, a Bizottság személyi összetétele, majd annak változásai. Igaz ugyan, hogy az első Nagy Imre-kormány után az ÁVH visszakerült a Belügyminisztérium fennhatósága alá, de mindaddig, amíg ebben a kérdésben alapvetően fontos dokumentumok nyilvánosságra nem kerülnek, felelősséggel e problémáról szólni nehéz. Feltétlenül érdekes adalékokat szolgáltat e kérdésről *D. Kardos Éva* könyve, de mindaddig, amíg főként visszaemlékezések állnak rendelkezésre a teljes igazság kimondása szinte lehetetlen. A történész számára a kutatási lehetőségek jelenleg rendkívül korlátozottak. Sok tekintetben logikai összefüggések felállítására kényszerül a kutató, illetve az egyes visszaemlékezések összehasonlító vizsgálatára.

Hírként terjed — szólt az egyik résztvevő —, hogy a konkrét témában érintettek igyekeznek eltüntetni a dokumentumokat, s egyes levéltárak anyaga is folyamatosan csökken.

B. Z. — G. Zs.

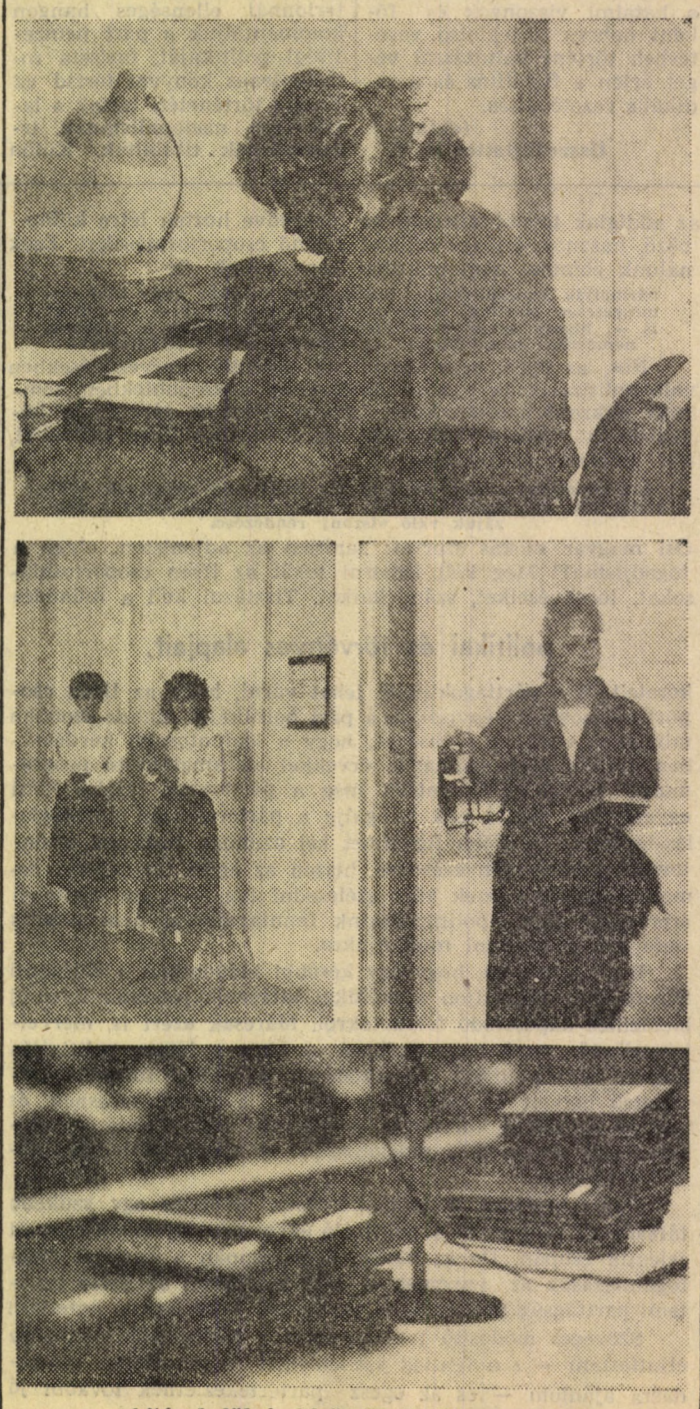

Ajtón belül és kívül (Fotó: Rózsa Gábor

Többpártrendszer, hej...

Politológuskonferencia Egerben

Az MTA Szociológia Kutatóintézetének politikai szociológia csoportja május 16 és 20 között rendezte Egerben a magyar politológusok és szociológusok első nemzetközi konferenciáját. A tanácskozáson hazai, magyar származású külföldi és Magyarországgal foglalkozó, a magyar nyelvet is beszélő külföldi szakemberek vettek részt.

A tanácskozás egyik nagy témaköre a létező szocializmus válsága a rendszer válságának meghatározása és a reform vagy/és rendszerváltoztatás problémája volt.

BIHARI MIHÁLY előadásában azt fejtegette, hogy a szocializmus válsága modernizációs kényszert alakított ki, ami modellváltást tesz szükségessé. Az elmúlt fél évszázad bizonyította, hogy a szocializmus nem modernizációs minta a kapitalizmus számára — aminek hangsúlyozása ideológiailag különösen fontos — de a kapitalizmus sem modernizációs minta a szocializmus számára. Teljesen *eredeti* megoldást kell kialakítani, amely olyan elveken nyugszik, mint: *1. a hatékony piacgazdaság és a szabad vállalkozás; 2. a demokratikus politikai rendszer; 3. az emberiség által felhalmozott civilizációs értékek tisztelete és beépítése.*

A szocializmusnak kétfajta történeti típusa alakult ki. *A. a kapitalista demokratikus szocializmus* (magántulajdon, piacgazdaság, demokrácia); *B. a bürokratikus tulajdonon alapuló diktatórikus szocializmus.* Míg *az első életképesnek bizonyult, az utóbbi válságba jutott.* Ezt a válságot kell megoldanunk, s kialakítani a szocializmusnak *egy harmadik életképes formáját: C. a társadalmi tulajdonon és hatékony piacgazdálkodáson alapuló demokratikus szocializmust.* A demokratikus szocializmus kialakításának politikai programját Bihari Mihály a „Reform és demokrácia" című, a Medvetánc különszámában megjelent írása szellemében vázolta. E politikai program *rövid távon az alkotmányos egypártrendszer és a demokratikus kommunista párt, hosszabb távon pedig az alkotmányos jogállam és a demokratikus többpártrendszer megteremtését tűzi ki célul.*

A vitában többen elkanyarodtak a válság és a reform ideologikus megközelítésétől.

LENGYEL LÁSZLÓ szerint a nyolcvanas évek közgazdaságtana, szociológiája, és politikatudománya már nem azt kérdezi, hogy „mi a szocializmus" — ez a hatvan-, hetvenes évek kérdése volt —, hanem hogy *„milyen az a modell, amiben vagyunk"?* Emellett *felhívta a figyelmet a reformjavaslatok s a fogalmak inflálódására. A reformfolyamatok egyre kevésbé tudnak lépést tartani a rendszer felgyorsuló szétesési folyamatával.* A reform legnagyobb *korlátját* Lengyel László abban látta, hogy azok az erős nyomáscsoportok — a félpiaci helyzetben kialakult új elitek számára, melyek különböző különalkukkal egyeztek ki a politikai elittel s integrálódtak a struktúrába — vajon nyújt-e valamilyen pótlólagos előnyt a reform. A nyílt, tiszta piaci és hatalmi viszonyok kialakulásáért ugyanis le kellene mondaniuk privilegizált helyzetükről, monopóliumaikról. A bomlás egyrészről a status quo fenntartásában való érdekeltséget, másrészről bénító patthelyzetet teremt, amely — mint Jugoszlávia példája mutatja — évtizedekig is eltarthat.

SZÉKELY LÁSZLÓ (Belgrád) megjegyezte, hogy a demokratikus szocializmus programjából Jugoszláviában már szinte minden megvalósult: s mi volt az eredmény... A mai Jugoszláviában az 1945-ös választásokon 92 százalékot kapott kommunista párt már rég elveszítette legitimitását. A helyzetre jellemző, hogy ma a kommunista pártnak kétmillió tagja van; a tagok 26 százaléka munkás —paraszt származású; a vezető állásúak 70 százaléka párttag; s a közvélemény-kutatások szerint szabad választásokon a párttagok 90 százaléka nem szavazna a kommunistákra. *Székely László* a kelet-európai szocialista országok strukturális válságának magyarázatát a nyugat-európai modernizációs modelltől való elfordulásban látja.

Többen vitatták — BALLA BÁLINT (Nyugat-Berlin), KÖRÖSÉNYI ANDRÁS — az originális demokratikus szocialista modell kialakításának üdvözítő voltát, mondván, hogy már a válságba jutott „létező szocializmus" is eszmei konstrukciókat kívánt megvalósítani. Újabb kísérletezés helyett a modernizáció évszázadok alatt kikristályosodott nyugat-európai intézményét tekintették követendő mintának.

TARDOS MÁRTON szerint tisztázni kell, miként viszonyul a reformfolyamat a szocializmus fogalmához. *Tisztázni kell, hogy mi a reform célja.* A. a kapitalizmus tagadásaként létrejövő marxista szocializmus reformja, vagy B. felismerve, hogy a marxista szocializmus nem bizonyult ígéretesnek, a reform célja a társadalom visszavezetése a fejlődés civilizált útjára.

Az egypártrendszer és a politikai demokrácia összeférhetetlenségéről a tanácskozáson egyetértés volt.

HANKISS ELEMÉR a reformok lehetséges társadalmi bázisát elemezte. E bázist az elmúlt tíz évben kiformálódó új elitek alkothatják. Négy fő új elitcsoportot különböztetett meg: 1. új pártelit; 2. az államigazgatás új elitje, 3. menedzserelit; 4. új vállalkozói elit. Mind a négy elitcsoportnak kialakulóban a saját háttere, bázisa és tulajdonformája. Mindegyik autonóm és más módon szerveződik. (A korábbi egységes (párt)elit bázisa a rosszul működő állami tulajdon volt.) Az elitek között családi és érdek-összefonódás alakult ki. Kiformálódóban az új elitek „nagykoalíciója", mely társadalmi funkcióját, szerepét tekintve hasonlóvá válhat a XVII—XVIII. századi angol nagyburzsoáziához. *A nagykoalíció már érdekelt lehet a radikális gazdasági reformban s egy szűkkörű patricius-demokráciában.*

ANTAL LÁSZLÓ ezzel szemben egy sokkal pesszimistább képet festett a párt- és állami bürokráciáról. *Az apparátusokban olyan szakadás alakult ki, ahol az egyik félnek csak veszítenivalója van.* Egy erózió alakul ki: erősödik az az érzés, hogy a folyamatok kicsúsznak az irányítók kezéből s szabályozhatatlanná válnak.

SZÉLL JÁNOS a rendszer reformálhatóságának feltételeit vizsgálva két visszafordíthatatlannak ítélt *társadalmi folyamat pozitív szerepére hívta fel a figyelmet.* Az egyik: az elmúlt másfél évtized *felemás polgárosodási folyamata* (ez a társadalom nem államosítható el újra teljesen). A másik: a magyar társadalom *repolitizációja*, a modern politika pártelvűségének újjáéledése.

TARDOS MÁRTON fogalmazta meg a konferencia fő nóvumát: a többpártrendszernek a viták középpontjába kerülését.

A konferencia további témakörei: A nemzeti identitás Közép-Európában, amelyről Schöpflin György (London) és Hankiss Elemér; A magyar külpolitika irányai és mozgástere a nagyhatalmak árnyékában, amelyről Tőkés Rudolf (USA) és Hardi Péter: A társadalmi válság kérdése, amelyről Szalai Júlia előadását vitathatták meg a résztvevők.

A.

Vezetői ülés

A vezetői ülésen Szigeti Endre szb-titkár köszöntötte Csáki Csaba rektort, abból az alkalomból, hogy a KB tagjává választották. Mint mondotta, ezzel mind a rektor egyéni tekintélye, mind az egyetemé növekedett. Az új megbízatással persze együttjár a többletmunka, de a pluszmunka az egyetem javát is szolgálja.

Csáki Csaba, megköszönve a jókívánságokat, röviden tájékoztatta a testületet a pártértekezletről. Ezután köszönetet mondva a vezetőknek, pedagógusnapi jutalmakat adott át. Ezt követően a napi feladatok között szó volt a Kovács Sándor által készített egyetemi szervezeti javaslatról, és Dobrovits Iván rektorhelyettes ismertette a funkcióterv irányelveit. Végezetül Bora Gyula tudományos rektorhelyettes adott tájékoztatót az egyetem negyvenedik évfordulója alkalmából rendezendő tudományos ülésszak előkészületeiről. A vezetői ülésen vitára bocsátották azoknak a névsorát, akiket az egyetem díszdoktori címmel tüntet ki a jubileum alkalmából.

AIESECing in America

Az 1987-es év a nagy sikerek éveként vonult be a magyar AIESEC történetébe. Már csak három év múlva érjük el a nagykorúságot jelentő 18 éves kort, a nemzetközi AIESEC azonban már régóta nagykorúként jegyez bennünket. 1987-ben az a megtiszteltetés ért, hogy megrendezhettük Pécsett az AIESEC évi három nagy találkozója közül az egyiket az úgynevezett INPUT-MEETINGET. Ez a leendő AIESEC-vezetők előkészítője. Ősszel pedig Balatonfüreden tartotta az újonnan alakult Európai—Észak-Amerikai Régió első, nagy sikerű, több mint 400 fős kongresszusát. Mindezekért s általában kiemelkedőnek ítélt tevékenységünkért

a magyar AIESEC elnyerte a Normann Barnett-díjat,

mely egy tagállamnak a legnagyobb elismerés. Négy év óta ki sem adták, s ezúttal az USA elől oroztuk el a dicsőséget.

Ez természetesen nem változtatott az USA-val való jó viszonyunkon. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint közös programunk, mely 30 diák kéthetes cseréjét teszi lehetővé. A pályázati feltételeket igyekeztünk közzétenni, több mint hetvenen írtak dolgozatot. A független bírálók döntése alapján (vil. gazd. tanszék) 12 közgázos került a keretbe. Április 11-én utaztunk ki az USA-ba, ahol

négy egyetemi AIESEC vendégei voltunk. Ezek: Emory (Georgia), Florida State University (Gainsville), Alabama University (Tuscaloosa) és Louisiana State University (Baton Rouge).

Időrendben haladva szeretném felidézni, hogy mit is csináltunk, mit láttunk ezalatt a nagyon jól sikerült két hét alatt.

Georgia

(három nap). Bevallom, Atlantáról nekem eddig leginkább az atlantai gyermekgyilkos jutott az eszembe, ami nagy port vert fel néhány évvel ezelőtt. Most már az is, hogy

itt van a világ második legnagyobb repülőtere, évi 78 700 le- és felszállással!

Atlanta a Dél kapuja, s jelenleg Kalifornián kívül a Délkeleti Régió fejlődik legnagyobb ütemben az USA-ban. 1980—85 között a GNP egy főre 20,3 százalékkal, az emberek jövedelme 50 százalékkal nőtt átlagban, mely így is csak 80—85 százaléka az USA-átlagnak. Az alacsonyabb bérek vonzzák a tőkét, a munkaalkalmak a munkaerőt. Mindezeket a C and S bankban, a Dél 20 milliárd dollár alaptőkével rendelkező legnagyobb bankjában tudtuk meg.

Maga a város úgy néz ki néhol, mintha tornádó söpört volna végig rajta. A barátságos kertes házikók közt az utóbbi 15 évben felhúztak egy 40—50 emeletes házakból álló üzleti negyedet. Mindenhol utat, felüljárót, toronyházat építenek, betonoznak, csöveket fektetnek. Az átlagamerikainak azért továbbra is a Coca-Cola ötlik fel Atlantáról és Jimmy Carter.

Az

Emory

viszonylag kis egyetem, de nem állami, ennélfogva méregdrága, 12 ezer dollár egy évre.

A Cola előző elnöke, Mr. Woodruff dollártízmilliókat ölt az egyetemen az oktatásba,

ezért minden az ő nevét viseli, a tornateremtől a büféig.

A hivatalos programban szerepelt a Cola-székház (itt az automaták pénzbedobás nélkül adják a nedűt), a C and S, az IBM, a Cable News Network (a világ legnagyobb kábeltévéje). A legizgalmasabb kétségkívül a

Federal Reserve Board

helyi székháza volt, ahol

golyóbiztos üveg mögött szó szerint talicskázták a zöldhasú bankjegyeket.

Itt zúzzák be az ide tartozó öt államban elhasználódott papírpénzt — csak ebből napi öt tonna papírhulladék keletkezik.

Florida

(négy nap). A Sunshine State igazolta nevét. A ruhadarabok igencsak megfogyatkoztak rajtunk, mire Orlandóba érkeztünk. New York és Las Vegas után itt található a legtöbb szállodai férőhely. Mindezt a Disneylandnek köszönheti, ahol egy egész napot eltöltöttünk. Mágnesvasút, vagy kishajó visz oda, miután leszurkoltad a 28 dolláros belépőt. Miki egér, Donald és társaik minden mennyiségben — valamint egy egész meseváros, boltokkal, vasúttal, számtalan attrakcióval várja Disney híveit. Utazz a Marsra, mesekastély, kalandozás a Nautilussal, 30 mozi, Tom Sawyer szigete, hullámvasút a vaksötétben — felsorolni is nehéz.

Ezután főhadiszállásunkat

Gainesville-be

tettük át. A városkánál kétszer nagyobb campusban él a Florida University 36 ezer diákja. Miután ez állami iskola, ezért rendszerint kisebb anyagi forrásokkal számolhat. Ennek ellenére magyar szemmel elképesztően gazdag a felszereltség.

78 ezres focistadion, 40 ezres baseballstadion, 15 ezres sportcsarnok, uszodák, kosárlabdapályák

— valóságos paradicsom a Kinizsi utcai tornaterem emlőin nevelkedett közgázosnak. A technikai felszereltség is hasonló, egy számítógépközpontban terminálok százait láttuk... Egy saját tv, két rádió, saját újságok, rengeteg kávéház, szórakozóhely — tényleg önálló város. Az AIESEC itt a 440 önálló diákszervezet egyike. A campus nevezetessége egy torony, melyből a legenda szerint mindig kiesik egy tégla, ha egy lány érintetlenül végzi el az egyetemet. Mit mondjak, nem volt valami rossz állapotban.

A tengerpart érintése nélkül magyar ember nem teheti a lábát Floridába. Ennek szellemében vettünk irányt a Mexikói-öböl partjára. Néhány óra múlva a Panama Beach hófehér homokjában felvettük az erre járó turistákra jellemző rák színt. Igaz, hogy emiatt két napig nem aludtunk, de megérte.

Alabama

(két nap). Az Alabama University a dallamos nevű

Tuscaloosában

található. Az AIESEC itt is nagyon fiatal, akárcsak a többi tíz déli helyi bizottság — az összesen 63 USA-beli tagegyetemnek egyhatoda van tehát ebből a régióból. Kevés időt töltöttünk itt, de zsúfolt programot bonyolítottunk le. Előadást hallgattunk meg a JVC CD lemezgyáráról, és ennek technológiájáról, az American Express tevékenységéről, a termelékenységkutatás eredményeiről, valamint egy történész beszélt a Dél történelméről. A Konföderáció zászlaját még mindig használják az állami és a csillagos zászlókkal együtt. A múzeumok teli vannak a polgárháború hőseinek emlékeivel, egyenruhákkal, fegyverekkel — természetesen csak a Dél szemszögéből. Szemmel láthatólag büszkék a múltra, és nem zavarja őket, hogy vesztettek.

Este természetesen nagy party volt, talán az egyik legjobb. Mi is bemutattuk rövid reprezentációnkat Magyarországról, folyt a villányi bor és a Budweiser. Ez utóbbi körülbelül a „Mohai Ágnes" habos változata, a törvény nem enged ugyanis három százaléknál nagyobb alkoholtartalmat. Emellett este minden szórakozóhelyen nagyon szigorúan megnézik az életkort, és

a 21 éven felüliek pecsétet kapnak a kezükre — alkoholt másképp nem szolgálnak ki.

Louisiana

(három nap).

Baton Rouge

≡ LSU + vegyipar + Mississippi. A hivatalos egyetemi fogadáson meggondolatlanul azt mondtam, hogy szocialista országból jöttem, ez a kategória beszélgetőpartnereimnek Ausztriát és Finországot juttatta eszébe. A Ramada hotel úszómedencéjét nem tudtuk kipróbálni, mert ismét csak pár nap alatt meg akartak mindent mutatni. Elcipeltek egy nagyüzemi rákfarmra, ahol megnéztük a csúszómászókat — csúszás-mászás közben. A világ legnagyobb vállalatának, az Exxonnak vendégszeretetét is élveztük. Bevittek egy műgumi-alapanyaggyártó üzembe, mely egyharmadát adja a világtermelésnek. Maga a gyár leginkább egy patikára emlékeztetett a zajtól eltekintve. Valószínűleg nincs, aki szemeteljen és sáros lábbal mászkáljon, mert jó, ha öt emberrel találkoztunk összesen, azok is a vezérlőteremben ücsörögtek.

Felkerestünk egy garantáltan magyar települést,

Springfieldet,

melyet három magyar alapított a századelőn. Ma a második-harmadik nemzedék már alig beszél magyarul, s a temetőben idegen neveket is láttunk, angolokat... Aznap este rákevő party volt, ahova az ottani magyarok is eljöttek. Kicsit meglepett, milyen távolságtartóan beszéltek az 56-osokról, teljesen különböző világnak tetszett a két réteg.

A nagy attrakció,

New Orleans

a végére maradt. A modern felhőkarcolókkal zsúfolt üzleti negyed mellett egy darab Európát találtunk a French Quarterben. Ez főleg építészetileg igaz, mert az itt dolgozók nagyobb része nem a tisztességesnek deklarált szakmákat űzi üzletszerűen. Egymásba érnek a bárok, a mulatók, mindenütt nagyon jó dzsessz- és blueszene szól, miközben a színpadon a nagy melegre való tekintettel hol lányok, hol fiúk szabadulnak meg ruháiktól. Nemigen tanácsos 10 dollárnál több pénzzel vagy egyedül ténferegni, így is

állandóan leszólítanak koldusok, prostituáltak, vagy egyszerűen csak egy elvarázsolt szekta még elvarázsoltabb hívei.

Mindenkinek meg kellett kóstolnia a „Hurrikán" nevű helyi italt, melyre igen büszkék. A magunk részéről az elnevezést meglehetősen nagyképűnek ítéltük. Szerveztek nekünk egy kikötőlátogatást is, ahol centre megadták az évente ki-be jövő magyar forgalmat — ez 20 millió dollárt tett ki 1986-ban. Hajókáztunk végül másfél órát a Mississippin, este még kirúgtunk a hámból a turistakeret terhére, majd éjjel háromkor visszaindultunk Atlantába.

Georgia

(három nap). Kilenc óra alatt tettük meg a 700 mérföldet. Szerencsére a buszunk valamivel kényelmesebb volt, mint egy TU—154-es, és ha nehezen is, de tudtunk aludni egy kicsit. Késő délután értünk vissza, így csak vásárlásra futotta időnkből. Este pedig tv-nézésre, melynek során rögtön leszűrhető volt a tanulság, miszerint

hiába van húsz tv-műsor, ha mind a húsz egyformán rossz, és egyidejűleg tizenötön úgyis reklámot adnak.

Az utolsó előtti napot délelőtt a

Carter Libraryben

kezdtük. Ez nem könyvtár a neve ellenére, hanem múzeum, ahol gyermekkorától végigkövethető a népszerű Jimmy karrierje. Állítólag az Emoryn ma is oktat — ma nem politikát, mégcsak nem is mogyorótermesztést, hanem fizikát és biofizikát. A kiállítás vegyes benyomásokat keltett bennünk, még

Kelet-Európában edzett magyar szemmel is elég különös egy élő ember múzeumában sétálgatni.

Sajnos az eső elmosta a város vidámparkjában tett látogatásunkat, kifogtuk az évi 1—2 esős nap mindegyikét. Viszont az utolsó napon ragyogó időben még strandoltunk egyet, megettük az utolsó hamburgereket, doughnutokat és megittuk az utolsó kólákat, majd eljátszottuk a „Vissza a jövőbe" című filmet a repülőút során hat órát repültünk előre az időben.

Azt hiszem, mindenki nagyon jó benyomásokat szerzett ez alatt a 14 nap alatt. Én őszintén szólva nem számítottam az amerikai életforma hívei közé, de meg kellett állapítanom, hogy míg Európában egy amerikai sokszor megmosolyogtatja az embert és csodabogárnak tűnik, addig otthon az USA-ban ez nem így van. Kicsit ugyan mi is egzotikus jövevénynek éreztük magunkat, de nagyon barátságosnak és vendégszeretőnek bizonyultak vendéglátóink. Meglepő, hogy mennyire maguknak élnek, maximum saját államuk érdekli őket, a szövetségi kormányzattal az adón kívül szorosabb kapcsolatuk nincs. A reptéren pedig a napi 150 000 utasból 4000 a külföldi... Többen biztosítottak, hogy

a két hét alatt többet láttunk, mint az átlagamerikai egész életében.

A megtett 2850 mérföld önmagáért beszél.

Nem volt könnyű a visszaállás az európai időre, de a vizsgaidőszak hívogató karjával ölelt magához bennünket, s így mindjárt könnyebb. Júniusban várjuk a 30 amerikai AIESEC-est. Ha van kedved nyelvet gyakorolni, bulizni, esetleg Trabant-rallye-t vagy lovaglást, egyebeket csinálni, gyere be az AIESEC-irodába, és keress meg bennünket! Mindenkit szívesen várunk.

—csok

Transsylvania Fesztivál

A Téka együttes erdélyi népzenét adott elő
Fotó: Rózsa Gábor

Nagyszabású kultúrprogram zajlott május 29-én este, az egyetem aulájában, melynek különös jelentőségét az adta, hogy a bevételt az erdélyi menekültek megsegítésére ajánlották fel. Elsősorban zenei produkciókat élvezhetett a nagyszámú érdeklődő — mintegy 1500-an voltak kíváncsiak a műsorra —, de prózai betétek is tarkították az amúgy is változatos programot. A népzenétől a dzsesszen át, a kortárs zenéig sokféle műfaj képviselői mutatták be értékőrző és értékteremtő művészetüket.

A magyar népzenéből a Téka együttes és a Táltos együttes két tagjának kíséretében *Kubik Anna* adott ízelítőt. A Makám együttes keleti és kelet-európai népzenék elemei nek felhasználásával, vegyítésével hozott létre izgalmas, új zenét. Szintén régi — olasz és hajdúsági hagyományokat elevenített föl a Mandel Quartett. Brecht—Weil: Koldusopera szvitjét játszotta a Miskolci Új Zenei Stúdió. Az Amadinda ütőhangszeres együttes Mártha István: Bababházi történet című művét adta elő, amely egy áruházi játékosztályon kitört forradalmat mesélte el. A Trance Balance avantgarde rockzenéje fergeteges afrikai ritmusokból táplálkozott. *Cseh Tamás*, a tőle megszokott, utánozhatatlan stílusában adta elő dalait, melyeket a drámaiság és a könnyedség kettőssége jellemez.

A dzsesszkedvelőknek *Schneberger Ferenc* és *Dés László* gitár-szaxofon duója nyújtott örömteli perceket.

Galántai György képzőművész ezúttal hangos diavetítést tartott. *Csengey Dénes* az est elején mondta el gondolatait Erdélyről, a kisebbségekről, megadva ezzel a rendezvény alaphangütését. *Galkó Balázs, Nagy László*-verset, valamint *Balaskó Jenő* és *Sándor György* szöveget mondott el. *Cserhalmi György Illyés Gyula:* Egy mondat a zsarnokságról című versét szavalta, amely az utóbbi harmincegynéhány évben nem sokszor hangzott el nagy nyilvánosság előtt. A költemény az ötvenes évek elején íródott, s először 1956-ban jelent meg.

Közérdekű bejelentések is elhangzottak, így például *Szilágyi Sándor* a Menedékbizottság képviseletében számolt be munkájukról, s kérte, aki valamilyen formában segítséget tud nyújtani a menekülteknek, jelentkezzen a 750-730-as telefonszámon.

Rózsa Gábor

Cikk-, fotó- és rajzpályázat

Negyvenéves az egyetem

Az Economix kisszövetkezet és a Közgazdász szerkesztőség az egyetem fennállásának 40. évfordulója alkalmából cikk-, fotó- és rajzpályázatot hirdet. Elsősorban az egyetemi munkát, a diákéletet, az egyetem hagyományait, történetét bemutató írásokat, fotókat, rajzokat várunk, 1988. november 15-ig. A pályázatok díjazására tízezer forint áll rendelkezésünkre, az eredményhirdetés december 6-án, Mikuláskor lesz, a szerkesztőségben. A zsűrit a Közgazdász szerkesztősége kéri föl. A zsűrinek módjában áll a díjakat átcsoportosítani, összevonni, vagy visszatartani. A legjobb pályamunkákat a Közgazdász karácsonyi száma közli majd. A pályamunkákat a Közgazdász szerkesztőségében lehet leadni.

Végzősök figyelmébe!

A Magyar Rádió újságíró-gyakornokokat keres a Politikai Adások Főszerkesztőségére és a Külföldi Adások Főszerkesztőségére.

Várjuk azoknak a végzős egyetemistáknak a jelentkezését, akik indíttatást és tehetséget éreznek a rádiós újságíráshoz.

A jelentkezőknek széles körű politikai tájékozottsággal, jó írás- és beszédkészséggel, mikrofonban jól érvényesülő hanggal és legalább egy idegen nyelv ismeretével kell rendelkezniük.

A jelentkezés határideje: 1988. június 30.

Kérjük, hogy eddig az időpontig a jelentkezők küldjenek részletes önéletrajzot a Magyar Rádió személyzeti és oktatási osztályára (Budapest, Bródy S. u. 5—7. 1800).

A jelentkezéssel kapcsolatban Klemanovits Vera ad felvilágosítást a 387-246-os telefonszámon.

Magyar Rádió, személyzeti és oktatási osztály

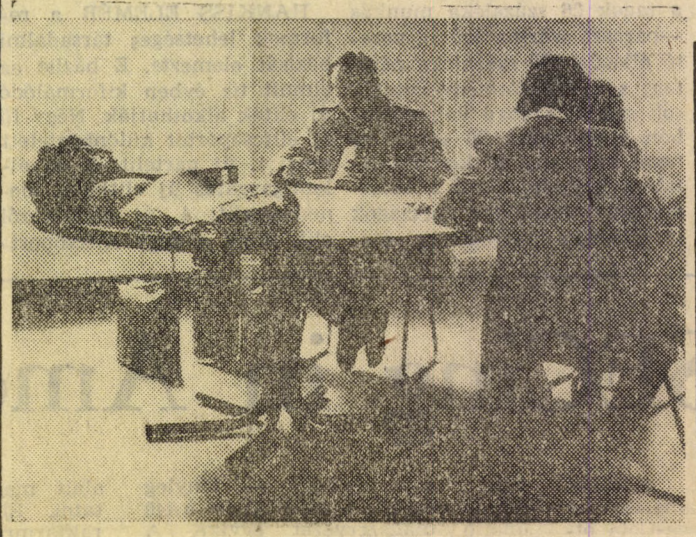

Ezt még átnézem

Ikarus

Álláshirdetés

Az Ikarus Karosszéria- és Járműgyár a világ és Európa országai között is említésre méltó helyet foglal el. Az új gyártmánycsaládok bevezetéséhez, a folyamatos fejlesztés biztosításához a következő feladatok megoldásához keresünk fiatal, jól képzett, dinamikus munkatársakat.

Gyártástervező és -fejlesztő mérnökök számára:

— az autóbusz fékrendszerének, kormányzásának, futómű beépítésének tervezése;

— a jármű felépítményének tervezése, az abban levő egységek, valamint külső, belső szerelvények fejlesztése, és a fejlesztés szakmai irányítása;

— a konstrukciós dokumentáció alapján a gyárthatóság megállapítása.

Készülék- és célgépszerkesztők részére:

— a karosszéria és vázszerkezet gyártásához használatos egyedi célgépek, készülékek, pneumatikus, hidraulikus vezérlések tervezésére.

Közgazdász és üzemgazdász végzettségűek számára:

— a vállalat stratégiai és operatív terveinek kialakításában, számítógépes tervezés továbbfejlesztésében, munkaerő- és jövedelemgazdálkodási tevékenységben való közreműködés.

Szociális juttatások:

egyszeri pályakezdő-támogatás

— lakáshoz jutás esetén támogatás;

— albérleti hozzájárulás, takarékbetét formájában;

— kedvezményes üdülési lehetőség;

— sportolási lehetőség.

Az érdeklődők jelentkezését a következő címen, illetve telefonszámon várjuk:

Ikarus Karosszéria- és Járműgyár, Budapest, Margit u. 2. 1630. Telefon: 636-440/1307. (x)

Mindenki csak tíz forintot!

Az erdélyi magyarság és más emberek elüldözése minden magyar ember, sőt a velünk közös sorsban élő nemzetiségi országlakók személyes ügye is!

Eddig néhány millió forint gyűlt össze a Vöröskereszt erdélyi menekülteket támogató számláján. Ez sajnos kevés, tízmilliós belföldi népesség mellett. Az anyagiakon túl a személyes, humanista kiállás is fontos!

Az átköltözés nem természetes, nem kívánt jelenség, de a jelenlegi arányok mellett ez a kérdés — gazdasági oldalról — „megoldható". Ha tízezer menekült jött, az a lakosságnak csak egy ezreléke!

Legalább ötmillió aktív kereső van nálunk. Tíz fölösleges forintja mindenkinek lehet, keressen akár ötezer, akár jóval több forintot havonta. 5 milliószor 10 forint = 50 millió!

Jó lenne, ha az egyetem valamennyi dolgozója befizetne 10 forintot a menekültek támogatására, a Magyar Vöröskereszt 508-11-468-0 csekkszámlaszámlára.

Könyvújdonságok

TARI ERNŐ:

Iparvállalatok belső irányítási szervezete című könyvében összehasonlító szerkezetvizsgálatokat tesz; keleti- és nyugat-európai példákat ír le; a legkorszerűbb módszerek lehetséges magyarországi alkalmazásaira utal, s a továbbfejlődés útjait keresi.

ANDORKA RUDOLF,

a szociológia tanszék vezetője is szerepel a Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon című munkát készítő teamben. Ebből megtudhatjuk a tbz jelenlegi helyzetét, hosszú távú tendenciáit; s a könyvben foglalkoznak a szerzők a különböző beilleszkedési zavarok társadalmi kezelésmódjával is, különböző külföldi tapasztalatok alapján tesznek javaslatokat a megoldásra.

Most, hogy a magyar állampolgárok már világútlevéllel rendelkezhetnek; a világjáróknak igen praktikus tanácsokkal szolgálhat egy csaknem 500 oldalas piros zsebkönyv. Ennek címe Világútlevél, 99 ország; alcíme Tények, tippek, trükkök a külföldre utazóknak. A népes szerzőgárda egy sereg ország — Afganisztántól Zimbabwéig — szokásait, megközelítési módjait, különlegességeit, klímáját stb. írja le ebben.

Ha már az utazásnál tartunk; egy Izraellel kapcsolatos könyvre is felhívnánk a figyelmet. Már csak azért is, mert a diplomáciai kapcsolatok lassú rendeződésével párhuzamosan, egyre több magyar úticélja e bibliai ország. A zsidó nép történelmét, szokásait, a zsidó vallás alapjait, az ünnepek, jelképek és szimbólumok jelentését tartalmazza többek között a Halljad Izrael című — az ALEF-sorozatban megjelent, sok képpel illusztrált szép könyv. Ennek elolvasása igen nagy fogódzót jelent tehát az utazóknak.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093
Telefon: 174-548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
38—4918. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

Vadnyugat a Kinizsi utca sarkán

Barátok, ismerősök a tavasz elején csodálkozva láthatták, hogy *Novák Mari* — az egyetemi KISZ-szervezet politikai munkatársa, a KISZ mellett működő szervező bizottság titkára — napokig bedagadt szemmel járt egyetemünkre. Most, hogy kicsit már távolabbról tekinthet vissza az eseményekre, így meséli el a kellemetlen eset történetét.

— A KEN rektorválasztási programja után, március 27-én éjjel kettő körül mentem hazafelé a Kinizsi kollégiumba. Már a kollégium sarkánál jártam, mikor két srác belémkötött. Az egyik arra invitált, hogy menjek velük. Persze én csak azt kértem tőlük, hagyjanak békén. Erre a srác azt válaszolta, „cigányok vagyunk, vagy mi a bajod velünk?" Már a kollégium oldalsó — a fal melletti — lépcsőjének közepén jártam, mikor a másik elkapta a válltáskámat.

— *Nagy érték volt benne?*

— Éppen véletlenül több ezer forint volt nálam. Erre természetesen elkaptam a táska fülét, így a srác lerántott a lépcsőn; s nekiestem egy kocsinak. Felálltam volna, erre még egyet rántott a táskán. Én kapaszkodtam továbbra is ebbe, így vagy öt méteren keresztül húzott a földön, s belém is rúgott egyet. A szemembe.

— *Nem volt senki a környéken, aki segíteni tudott volna?*

— Pár másodperc alatt történt az egész. Ahogy sikítottam, egy srác rögtön elindult felénk a koli bejáratától, s az egyetem felől közeledett egy fiatal pár is, így a srácok „zsákmány nélkül" elszaladtak a Boráros tér felé.

— *Illuminált, „rossz arcú emberek" voltak támadóid?*

— Volt bennük szesz, de nem voltak berúgva. Egyébként nagyon előnyösen öltöztek; az egyik sötét zakót, a másik vajszínű öltönyt, nyakkendőt viselt.

— *Jól megjegyeztél tehát minden apró részletet...*

— Ha még egyszer látnám őket, biztos, hogy felismerném mindkettőjüket.

— *Súlyos volt a sérülésed?*

— A szemem bedagadt; alatta felhasadt az arcomon a bőr. Úgy két hét alatt gyógyult be a seb. Jártam orvosoknál is: a szemész, illetve az idegorvos különböző vizsgálatai, a koponyaröntgen-leletek is negatívnak bizonyultak. Persze sokkal rosszabbul is járhattam volna, ha kicsit jobban „céloz" támadóm, talán elvesztem az egyik szemem.

— *Táppénzen voltál?*

— Két napig nem jöttem be az egyetemre. Valahogy nem szívesen mutatkoztam emberek között, hiszen mindenkinek az volt az első kérdése: „Mi történt veled?!" Így mindig akaratlanul is felidézték bennem a megtörténteket. Úgy éreztem, kell egy kis idő, hogy lerendezzem magamban az eseményeket.

— *Most is még a Kinizsiben laksz. Mindennap arra jársz, ahol megtámadtak.*

— Még elfog olykor egy kicsit a rossz érzés, de most már tudok nevetni az egészen, hiszen természetesen az eset után rögtön beindult a fekete humor.

— *Gondolom, a támadás után azonnal kihívtátok a rendőrséget is.*

— Először betelefonáltam az egyetemre — ahol még zajlott a KEN utáni takarítás —, hogy a lányokat ne engedjék haza egyedül. Nem tudhattuk ugyanis, hogy a srácoknak csömörük lett-e aznapra a lányok riogatásából, vagy esetleg újra próbálkoznak mással. Utána rögtön hívtuk természetesen a rendőrséget. Azt válaszolták; fél órán belül jönnek; azonnal, ha lesz járőrkocsi. Úgy másfél órát vártunk a portán és a klubban; nem jött senki. Aztán szólt a portás bácsi, feküdjünk le nyugodtan, ő majd értesít minket, ha jönnek a rendőrök. Hát nem érkeztek meg...

— *De nem hagytad ennyiben a dolgot.*

— Március 29-én, kedden elmentünk a IX. kerületi rendőrkapitányságra. Ott úgy háromnegyedóra után sorra kerültünk. A jegyzőkönyv felvételekor kérdezték tőlem, van-e hivatalos orvosi látleletem. Mikor megtudták, hogy nincsen, azt mondták; százforintos okmánybélyeg ellenében ki lehet ezt váltani, csak ezután kezdődhet a nyomozás...

— *Erre természetesen már eltekintettél a feljelentéstől...*

— Igen. Azért még megkérdeztem tőlük: gondolják, olyan jó buli volt ez, hogy még száz forintot is megérjen nekem?

— *Egyszer ellopták a táskámat. Úgy kétezer forintnyi érték volt benne. Az illetékes rendőrkapitányságon azt válaszolták nekem, olyan kevesen vannak, és annyi a dolguk, hogy tízezer forint alatt nem is indíthatnak nyomozást...*

— Velem is poénkodtak a srácok: mi ötven forintért elmondjuk neked, mi lesz a nyomozás eredménye... Egyébként, mikor kedd délután ott voltam a rendőrségen, az ügyeletes tiszt éppen egy lopási üggyel foglalkozott. Egy 10—12 év körüli kisgyerek állítólag a hatos villamoson fésűt vett ki egy férfi zsebéből. Ő és 16 éves bátyja persze mentegetőzött; leesett a fésű a földre, és éppen vissza akarták adni a bácsinak, aki viszont már nagy patáliát csapott. Mindenesetre vagy öt embert ugrasztottak azzal, hogy zűr van a Ferenc körúton. Úgy látszik, nappal sokkal több rendőr áll készenlétben, mint éjjel...

— *Kár volt tehát elmenned a rendőrségre, csak jól felhúztad magad. A tanulság?*

— A tanulság az, hogy este el kell menni azzal a társasággal, amelyik sörözni hív. A többiek ugyanis éppen egy vendéglőbe indultak; csak én fáradságra hivatkozva, lemondtam az invitálást. Különben a statisztikák szerint minden nő átesik előbb-utóbb hasonló eseten. A Tarkaréti kollégium előtt egy lányt például szatír támadott meg. Azóta a kollégium bejárata előtt is van közvetlenül buszmegálló. Én mindenesetre elég olcsón megúsztam; és ha esetleg legközelebb ismét próbálkoznak nálam; csak ennyit kell mondanom: „Bocs' fiúk, nekem már meg volt..."

★

Azért más tanulságokat is le lehet vonni az esetből. A fő kérdés az, hogyan védjük meg magunkat, ha nincsenek közelben rendőrök. Nagyon jó módszert kínálnak a különböző önvédelmi tanfolyamok. Akinek pedig nincsen ideje ezekre járni; hordjon magával desodort! Alkalom adtán be lehet fújni ennek tartalmát a támadó szemébe, aki így rövid ideig harcképtelenné válik. Állítólag a nagyobb nyugati áruházak megfelelő részlegén, fegyverboltokban kapható könnygázsprayt is be lehet már hozni az országba. Itt arra kell ügyelnünk, hogy ezt helyes irányba fogjuk, és ne széllel szemben használjuk, különben könnyen visszájára fordulhat a dolog .. Nuncsakut és más keleti fegyvereket, boxert tilos magunkkal hordani; de egy ernyő nem árt, ha velünk van A hírek szerint az igazihoz igencsak hasonlító startpisztoly behozatala is engedélyezett már. Ez a leghatásosabb eszköz a támadók elijesztésére!

Rózsa Iván